

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

SOSYAL DEVLET ÖRGÜTÜ ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE ADİL GELİR DAĞILIMINA YÖNELİK STRATEJİK ÖNERİLER

İsmail Hakkı ERASLAN¹

Şaban KIZILDAĞ²

Ali Erdi KARABALIK³

Abdüssamet ATASEVEN⁴

Öz

Sosyal devlet örgütü anlayışı; yurttaşlarının sosyo-ekonomik durumları hakkında hassas davranarak, onlara onurlu ve en azından asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı taahhüt eden, adaleti ve adil gelir dağılımını önceliklendiren, sosyal güvenlik ve sosyal eksenlerde tüm olanakları seferber eden, *bu vesile ile*, birey ve toplumun özgürlük ve mutluluğunu esas alan bir amaç gütmektedir. Nitekim refah ve erdemli bir devlet örgütü yapılanmasını amaçlayan ülkelerin en temel ilkelerinden birisi, ülkenin toplumsal mutluluğunun tesis edilmesi, yani o toplumu oluşturan birey ve ailelerin kendilerini mutlu ve memnun hissedebilmelerinin sağlanmasıdır. Öyle ki, sosyal yaşamın vazgeçilmez hedeflerinden birisini oluşturan *bireysel ve toplumsal mutluluk unsuru*, hemen hemen bütün dinlerin tamamında bile dile getirilmekte ve önemine atıfta bulunularak, özellikle sosyal barış ve refahın korunması için öncelikli ve asıl amaçlar arasında tutulmaktadır. Binaenaleyh, *sosyal devlet örgütü anlayışı* ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen uygulamalar, gerek mutluluğun gerekse de maddi ve manevi kurumsal sorumluluğun yerine getirilmesinin alt yapısını da temin etmektedir. İnsanın sadece mutlu olduğunda sağlıklı bir birey olacağı, *bu bağlamda*, hem kendine hem de mensubu olduğu topluma bu sayede en yüksek düzeyde fayda sağlayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak, küreselleşme süreci ile birlikte daha da derin bir çıkmazın içine giren kapitalist sistem ve dayesi olan emperyalizmin diğer sinsi sömürgeci etkileri, neredeyse bütün ülkelerde sosyo-ekonomik birçok sıkıntılara yol açmakta, bireyler arasında adil gelir dağılımı makasını her geçen gün biraz daha açmakta, en zengin ile en yoksul gruplar arasında var olan uçurumu daha da derinleştirmektedir. Bu çalışma, emperyalizmin çeşitli sömürge araçsallıkları ile birlikte küreselleşme sürecine maruz kalan devlet örgütlerinin, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde adil gelir dağılımını nasıl gerçekleştirebileceklerine dair stratejik öngörülerin ortaya çıkması amacını gütmektedir. Araştırmanın amacının gerçekleşmesi için nitel araştırma yaklaşımına müracaat edilmiş olup, ikincil veri toplama teknikleri ile gerekli bilgiler elde edilmiştir. Toplanan veriler sistematik derleme yöntemi ile analiz ve sentez edilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Devlet Örgütü, Sosyal Devlet Örgütü, Gelir, Adil Gelir Dağılımı

JEL Kodları: A13, G18, D31, H2

¹ Prof. Dr./Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü/ hakkieraslan@duzce.edu.tr/ ORCID: 0000-0002-2108-0279

² Dr./Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi/kizildagsaban34@gmail.com/ ORCID: 0000-0002-9284-2779

³ Dr. Öğr./Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/ karabalikerdiali@gmail.com/ORCID: 0000-0002-6211-2724

⁴ Dr./Wage Group Danışmanlık A.Ş./smtataseven@hotmail.com/ORCID: 0000-0001-9771-8948

STRATEGIC RECOMMENDATIONS FOR FAIR DISTRIBUTION OF INCOME WITHIN THE FRAMEWORK OF SOCIAL STATE ORGANIZATION

Abstract

The understanding of social state organization; by being sensitive about the socio-economic status of its citizens, committing to provide them with a dignified and at least a minimum level of life, prioritizing justice and fair income distribution, mobilizing all opportunities in social security and social axes, by this means, the freedom and happiness of the individual and society is based on field has a purpose. As a matter of fact, one of the most basic principles of countries aiming at structuring a prosperous and virtuous state organization is to establish the social happiness of the country, that is, to ensure that the individuals and families that make up that society feel happy and satisfied. So much so that the element of individual and social happiness, which is one of the indispensable goals of social life, is expressed even in almost all religions and is kept among the primary and main objectives, especially for the protection of social peace and welfare, by referring to its importance. Consequently, the understanding of the social state organization and the practices carried out accordingly provide the infrastructure for both happiness and fulfillment of material and moral corporate responsibility. It should be considered that a person will be a healthy individual only when he is happy, and in this context, he will benefit both himself and the society to which he is a member at the highest level. However, the capitalist system, which has entered a deeper impasse with the globalization process, and other insidious colonial effects of imperialism, which is its uncle, cause many socio-economic problems in almost all countries, and the fair income distribution gap between individuals is widening day by day. and further deepens the gap between the poor and the poorest groups. This study aims to reveal strategic predictions about how the state organizations, which are exposed to the globalization process together with the various colonial instrumentalities of imperialism, can realize fair income distribution within the framework of the social state understanding. In order to realize the aim of the research, qualitative research approach was applied and necessary information was obtained with secondary data collection techniques. The collected data were interpreted by analyzing and synthesizing with the systematic compilation method.

Keywords: State Organization, Social State Organization, Revenue, Fair Income Distribution

JEL Codes: A13, G18, D31, H2

1. Giriş

Hayvan olmak istiyorsan olabilirsin elbette. Bunun için insanlığın acılarına sırt çevirmen ve yalnız kendi postuna özen göstermen yeterli (Karl Marx).

Küreselleşmenin ve emperyalizmin⁵ ortaya çıkarmış olduğu sömürgecilik ve kolonicilik (hatta bir dereceye kadar çağdaş kölelik) sonucuna bağlı olarak, belirli bir sahada meydana gelen gelişmeler kısa zamanda diğer değişkenleri de etkilemiş, ekonomik sistem ile birlikte

⁵ Küreselleşme adı verilen yeni emperyalist sömürge araçsallığı, *aslına bakıldığında*, az gelişmiş ekonomilerin girişimcilerini *gerçek bilgi üretiminden* tamamen kopartan bir etkiye neden olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda birçok ülke, *bilgi üretmemenin hazin bir sonucu olarak*, ithal teknoloji kullanarak daha ucuza yabancı mal üreten dışa tam bağımlı yatırımcılara dönüştürülmektedir (*yani çağdaş koloni devşirmeleri olarak tezahür etmektedir*). Türkiye bu durumda, önemli sanayileşme yatırımlarının ve hamlelerinin devlet tarafından gerçekleştirilmesini bir zorunluluk olarak görmelidir. Nitekim sanayileşmiş ülke yatırımcılarının üretim maliyetlerini düşürmek için az gelişmiş ekonomilerde yatırım ortakları bularak üretim yapma politikalarından dolayı, yerli-milli girişimcinin sanayi yatırımından vazgeçerek yabancı sanayinin hem bayileri hem de yatırım ortakları oldukları müşahede edilmektedir (Kala, 2003: 254).

sosyo-kültürel yapının da bütün alt birimlerini tesiri altında bırakmıştır. Net 300 yıllık güçlü bir mazisi olan emperyalizm ile birlikte, hızlanma tarihi yaklaşık elli yıldır başlayan ve halen devam eden küreselleşme süreci, dünya genelinde ticareti artırmış, para-mal-hizmet-insan hareketliliğini fevkalade kolaylaştırmış, insanların ve toplumların bazı kısımlarına inanılmaz derecede refah ve başarı sağlamıştır. Bununla birlikte dünya genelinde milyarlarca insanı da açlık ve yoksulluk girdabına itmiştir (Şenkal ve Bülbül, 2007: 93).

Nitekim hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda gelir uçurumları bulunmakta olup, insanların büyük bir kısmı yaşamlarını sefalet içinde idame ettirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda ülkelerin ve insanların büyük bir bölümü, yaşam standartlarını yükseltmek için adil bir fırsat sunmayı vadeden kapitalist sistemi artık güvenilir olmaktan uzak görmektedir. Nitekim dünya nüfusunun yalnızca %20-25'inin küreselleşme ve kapitalizmin nimetlerinden doğrudan faydalandığı, kalan diğer büyük kısmı için yararların marjinal düzeyde olduğu ya da var olmadığı öngörülmektedir (Şenkal ve Bülbül, 2007: 93).

Küreselleşme sürecinin, emperyalist devletler olarak tanımlanan ülkelere sağladığı menfaatler ile çevre ülkeler olarak adlandırılan sömürge ve kolonileştirilmiş olan ülkelere sağladığı olanaklar arasında hatırı sayılır farklar bulunmaktadır (Hacıtahiroğlu ve Aydoğan, 2016: 164)⁶. Nitekim küreselleşmenin yarattığı vahşi rekabet ve rekabetçilik olgusu bir kısım emperyalist ve gelişmiş ülkelere daha fazla üstünlük sağlarken, terazinin diğer yanında yer alan önemli oranda denebilecek ülkeleri de dezavantajlı duruma düşürmüştür. Binaenaleyh, gelinen durumda devletler arasında önemli gelir adaletsizliği olduğu gibi, aynı zamanda ülkelerin kendi içinde de ciddi gelir dağılımı adaletsizliği de baş göstermeye başlamıştır (Hacıtahiroğlu ve Aydoğan, 2016: 148).

Aslına bakıldığında yüksek düzey sanayileşme Özellikle sanayi sektöründe görülen çok büyük değişme-gelişme neticesinde devletlerin (*Batılı yazarların sanayi devrimi diye dünyayı kandırdıkları*)⁷ ve liberalizm-neoliberalizm öncesi feodal anlayışa bağlı devlet yönetimi döneminde görülen toprağa bağlı zenginlik anlayışı neredeyse tamamen değişmiş, bu sistemin yerine ticarete bağlı olarak gelişen burjuva sınıfı ikame olmaya başlamıştır. bazılarında çok ciddi sermaye birikimi sağlanmış ve bu birikim kendi çıkarlarını korumak adına da olsa birey-devlet ilişkisindeki değişime öncülük etmiştir (Sevinçhan, 2014: 102).

Bununla birlikte liberalizmin vadettiği; bireyi esas alan, onun hak ve özgürlüklerinin korunmasını hedefleyen ve bireyin kararlarına müdahalenin en aza indirilmesini öngören, fırsat eşitliğinin, özgürlük ve eşitlik anlayışının yetersiz kaldığı ve her zaman ve her mekânda olumlu

⁶ Özellikle kölelik ve sömürge dönemlerinin yoğun olarak yaşandığı tarihlerde, sömürgeci devletlerin sömürülen devletlerden çalıp çırıp gasp ettiği değerli varlıkları ve bu kaynakları işlemeleri sonucunda büyük servetler elde ettikleri görülmektedir. Yani batılı sömürge devletlerinin zenginliğin kaynağında, esas itibariyle, sömürülen milletlerin kan, gözyaşı ve büyük emekleri yatmaktadır. Yakın tarihte ise yine sömürgeci devletlerin dünya enerji kaynaklarını adeta talan ederek sömürdükleri, bu kapsamda dünya savalarını bile başlattıkları görülmüştür. Günümüzde büyük servet ve zenginlik kaynağı olan dünya genelinde çıkarılan petrolün büyük bölümünü uhdesinde bulunduran batılı yedi büyük işletme örgütlerinin (*7 kız kardeş olarak da adlandırılmaktadır*) servetleri bazı devletlerin yıllık bütçeleri düzeyindedir (Akin, 2015: 18).

⁷ Halbuki, meslek gruplarının sanayi-ticaret birlikleri halinde sanayi ve ticaret sitelerinde örgütlenmesini, böylece sanayiye dayalı sanayi-tarım ve ticaret sektörleri üretiminin yeniden örgütlenmesini öngören kümelenme modelinin ilk kuramcısı ve uygulamacısı Ahi Evren olup, Selçuklu Anadolu'sunda sanayi birliklerine dayalı **sanayi devrimini** 1200'lü yıllarda başlatmıştır (Kala, 2012: 16).

aynı neticeyi vermediği görülmüştür. İşte bu noktada, **sosyal devlet anlayışı**⁸ bu tip sorunları bertaraf etmek, sosyal adaleti temin etmek ve birey ve toplumların refah düzeyini farklı bir görüş çerçevesinde geliştirmek için gündeme getirilmeye ve devlet örgütü yönetimleri tarafından uygulanmaya başlamıştır (Sevinçhan, 2014: 102). Çünkü, özellikle küreselleşmenin olumsuz etkilerini ve etkisini giderek artıran kapitalist sistemdeki adaletsiz gelir paylaşımını asgari düzeye indirgemeye çalışan sosyal devlet anlayışı, *aynı zamanda*, düşük gelirli bireylerin ve yoksulların⁹ daha iyi koşullarda yaşamaları için destek sunan devlet örgütü olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda gelişen süreçle birlikte devlet, piyasa ekonomisinin başarısızlıklarından yola çıkarak sosyal ve ekonomik alanlarda daha fazla rol almaya başlamıştır¹⁰.

⁸ Sosyal bir varlık olan insan (*fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan sahip olduğu farklılıklar ile korunma ve bir arada olma gereksinimi vs.*) dış dünya ile sürekli iletişim ve karşılıklı bir ilişki halinde hareket etmekte, *bu kapsamda*, kendi yaşam koşullarının oluşmasında kendi iradesi dışındaki etkenlere uymak zorunda kalmaktadır. Öte yandan eskiden olduğu gibi günümüzde de devlet örgütlerinin bireye bakış açısında zamanla değişiklik göstermişse de, bireylerin yaşamlarında önemli bir kurum olma özelliğini sürdürmüştür. Bu bağlamda, tarihsel süreç içinde çeşitli formasyonlarda (*büyük imparatorluklardan küçük şehir devletlerine, bölgesel otoritelerden merkezîyetçi krallıklara vs.*) ve anlayışlarda tezahür eden devlet örgütlerinin bireye karşı tutumu ve bakış açısı çeşitli siyasal, ekonomik ve sosyal koşullar karşısında biçimlenmiş, bu oluşum sürecinin bir parçası ise *sosyal devlet anlayışının* gelişimi olmuştur (Sevinçhan, 2014: 1).

⁹ Yoksul birey, temel gereksinimlerini karşılayamadığı, kazanabildiği gelir ile onurlu bir yaşam süremediği için, sosyal yaşamdan da uzak kalmakta, adeta kopmaktadır. Sosyal yaşamdan kendini soyutlamak zorunda kalan, halbuki toplum içinde ekalliyette bulunmalarına rağmen, maddi olanakları yetersiz ya da hiç olmadığı için, siyasal ortamlarda da sorunlarını dile getiremeyen, seslerini duyurmak için yaptıkları resmî girişimlerden sonuç alamayan bu sosyal grupların (*yani garibanların*), radikalleşerek (*hatta yasadışı alanlarda*) kendilerini görünür hale getirebileceği ortamları aramaktan çekinmeyeceği öngörülmektedir. Nitekim ceza infaz kurumlarının daha çok yoksullarla dolu olması, terör eylemlerinin, genellikle, yoksul ülke vatandaşlarınca yapıyor olması bir tesadüf olmasa gerek. Tüm bunlar sosyal dışlanmışlığın ve çaresizliğin neden olduğu sorunlar olup; elbette yoksulluk, suçluluğu masum gösterecek bir gerekçe olamaz, ancak yoksulluğun suç işleme potansiyelini arttırdığı söylenebilir (Durna, 2011: 74).

Netice itibarıyla günümüzde gelir dağılımındaki bozukluğun artması ile yoksulluk çok daha da belirgin bir hale gelmiş; yoksulluk bir neden değil bir sonuç olarak karşımıza çıkmakta olup, gelir dağılımı ile yoksulluk arasında sıkı bir ilişkinin varlığı ortaya çıkmıştır. Yoksulluğun boyutunu, *özellikle*, bölgesel farklılıklar, siyasal kaygılar, ekonomik krizler, eğitimde ve sağlıkta fırsat eşitliğinin sağlanamaması, hızlı nüfus artışı ve göç olgusu gelir dağılımındaki bozukluk gibi değişkenler de bu durumu daha da artırmış ve genişletmiştir. Diğer bir ifade ile günümüzde yaşanan yoksulluk sorununun ekonomik yönünün yanında sosyolojik ve psikolojik yönü de ortaya çıkmış; bu kapsamda, sorun çözümede ekonomik önlemlerin yeterli olmayacağı; bunun yanı sıra *sosyal devlet anlayışı çerçevesinde sosyal kalkınma programları ve insana yapılan yatırımlara gereksinim olduğu* sonucuna varılmıştır (Yücel, 2011: iii). Yoksulluğun makro ve mikro nedenleri bulunmaktadır. Bu bağlamda, yoksulluğun kaynağını oluşturan sosyo-ekonomik ve yapısal sorunların makro nedenleri (*bireyin kendisi veya hanesinin özellikleri dışında gerçekleşen geniş etkileri olan olaylar*); bireylerin kendisinden kaynaklanan durumlar ise mikro nedenleri (*bireyin ve yaşadığı hanenin sosyo-demografik özelliklerinden-egitim, cinsiyet vb.- ve kişisel kararlardan- göç gibi- kaynaklanan*) oluşturduğu görülmektedir (Karadeniz, 2017: 161).

¹⁰ Sosyal devleti küreselleşme paralelinde okumanın iki temel önemi bulunmaktadır. Bu önemden ilki, küreselleşmenin toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda bir değişim pratiği yaratması temel kabulü ile bu değişim sonucunda sorunların giderilmesi temel gayesidir. İkinci önem ise, değişimler pratiği, nihai analizde, sosyal devlet anlayışının temel vetirelerinin farklı yapısal bütünlükler perspektifini sunması hedefidir. Bu hedefin alt anlamında, sosyal devletin tarihsel kontekste oluşturduğu toplumsal kadastrodaki bütünlüklerin ve sınıfsal yapılanmaların dönemin şartlarına uygun bir biçimde dönüşümü temelini teşekkül etmektedir. Bu iki önemin itici gücü hüviyetinde yer alan küreselleşme, dolayısıyla, sosyal ve ekonomik bir süreç olarak, değişim pratikleri dolayısıyla farklılaştırıcı olmasının anlam bütünlüğünü gerekli kılmaktadır. Söz konusu süreç hüviyetini küreselleşme, bugün dahi farklı alanlarda göstermektedir. Süreç olarak küreselleşmenin, ekonomik ve sosyal alanlarda yarattığı farklılaştırıcı diskursif özellikleri, sihirli bir anahtar alegorisince ele alınarak düşüncel yapıda bir değişimi ifade etme tarzı olarak ele alınmaktadır. Bu değişim algısı, yapısal olarak kendisini farklı alanların

Yanık ve Kara (2014: 11)'ya göre sosyal devlet anlayışının kavramsallaştırması, sömürgeci emperyalist devletlerin, kendi ülkelerinde meydana gelebilecek yoksul toplumsal grupların sosyal patlamalarına bir çözüm önerisi özelinde ortaya çıkmıştır. Nitekim bu kesimi, gariban yoksul sınıf grubuna düşüren etkenlerin temelinde ekonomik alanda yaşanan durgunluk ve vahşi kapitalizmin dur durak bilmeyen ve önüne geleni yutma iştahı yer almaktadır. Netice itibariyle emperyalizm, kapitalizm ve liberalizm-neoliberalizm, sosyal devlet anlayışının tekrar canlanmasını körüklemiştir.

Nitekim emperyalizmin kaçınılmaz sonucu ve küreselleşme ile birlikte artan sosyal sorunların baskısı altında bulunan birey ve özellikle yoksul grupları koruyan şefkatli ve himayeci bir anlayışa sahip olan sosyal devlet; *bu bağlamda*, sosyo-ekonomik ve kültürel hayatı biçimlendirerek, güçsüzleri, fakirleri, garibanları, yardıma ve bakıma muhtaç kişileri korumakta, sosyal refahı tesis etmekte, bu hizmetleri götürebilmek için sosyal örgütler ihdas etmekte, koruyucu önlemler araçsallıklarıyla toplumsal sorunları imkan verdiği ölçüde önlemeye ve gidermeye gayret etmektedir (Özdemir, 2008: 75). Binaenaleyh, günümüz sosyal devlet anlayışını, bugünkü emperyalistlerin lehine olmamak koşuluyla, yurttaşların lehine çevirip yeniden biçimlendirerek yapısal anlamda farklı bir yenilenmeye gitmek elzemdir (Yanık ve Kara, 2014: 24).

Kaldı ki en çok yoksulluk çeken gariban bireyler ve toplumlar için gerekli olan sosyal devlet anlayışı, *aslına bakıldığında*, her yurttaş için gerekli bir örgütsel yapılanmadır (*öte yandan yoksulluğu sadece beslenme ya da istatistiksel verileri düzeltme sorunu olarak görülmesi, bu durumun insani ve ahlâksal boyutunun göz ardı edilmesine neden olabilmektedir*). Bu bağlamda, işsizlik, istihdam ve yoksulluk araştırmalarında, bireyin hak ettiği *onurlu bir yaşam* sürebilmesine ve olanaklarını geliştirme fırsatlarına sahip olabilmeye yetecek adil bir gelir düzeyine odaklanmak, zaten insan haklarının gereği olarak değerlendirilmelidir (Durna, 2011: 74)¹¹. Genellikle yurttaşların sosyal durumlarıyla, mutluluğu ve refah düzeyleri ile ilgilenen, onların asgari bir yaşama seviyesini sağlamayı görev addeden bir yaklaşım ile hareket eden **sosyal devlet**, bireylerin itibar ve şahsiyetlerini zedelemeyen, onlar için insan onuruna uygun bir yaşam ortamı hazırlamayı kendisi için öncelikli vazife addetmektedir (Özdemir, 2008: 75).

Bu bağlamda özellikle yoksulluk ve acil durumlarda insan onuruna yakışır asgari bir yaşam düzeyi sunan sosyal devlet anlayışı; diğer taraftan çeşitli sosyal hizmetleri (*kaza, hastalık, işsizlik, yaşlılık, bakım vb. riskli haller*) sunmakla sosyal güvenceyi garanti etmekte; yurttaşlar arasında gelir ve refah açıklığını ortadan kaldırmaya yönelik gerekli olan yasal garantileri-düzenlemeleri hazırlamakta, refah artışını sağlamak için gerekli koşulların oluşmasına gayret göstermekte ve *ulusal gelirin daha adil şekilde bölüşümü* için çaba sarf eden bir fonksiyon arz etmektedir (Şanlıoğlu, 2016: 161).

olgusal bütünlüklerini tanımlayıcı ve tanımlandırıcı biçimini ele alma özelliklerini sunma potansiyelini sunmaktadır. Bu sunum, sonuç itibariyle, farklı alanların sosyal devletle olan bitişikliği ve bütünselliklerini sunması açısından derin bir ilişki atmosferini oluşturabilme potansiyeline sahiptir (Yanık ve Kara, 2014: 10).

¹¹ Günümüzde zaten devlet örgütleri diğer fonksiyonlarının yanı sıra, adil gelir dağılımının dengelenmesi, toplum refahının artırılması, bölgesel geri kalmışlığın ortadan kaldırılması, bölgesel kalkınma ve diğer konularda çok etkin olabilmektedirler (Yüce, 2002: 1).

Sosyal adaleti ve bu vesile ile sosyal dengeyi sağlamakla sorumlu bir anlayışı da benimseyen sosyal devlet, toplumda en başta, en aciz, en muhtaç, hissedilmeyen, umursanmayan ve görmemezlikten gelinen insanlara en hızlı ve en etkin bir şekilde acizleri ve garibanları güçlüler karşısında koruyarak, çözüm üreten bir örgütlenmenin adıdır. Bu bağlamda sosyal devlet anlayışına sahip örgütsel yapılanma, toplumdaki refah düzeyi açısından mevcut farklılıkları gidermeye çalışmakta ve toplumsal sınıf farklılıkları arasındaki açıklıkları kendine has politika araçsallıkları ile iyileştirmeyi hedeflemektedir (Özdemir, 2008: 75). Betimlemesi üç farklı şekilde yapılan sosyal devlet anlayışı; (1) müdahaleci, (2) düzenleyici ve (3) geliri yeniden dağıtıcı bir örgütsel yapılanma arz etmektedir. *Müdahalecidir*, çünkü piyasa başarısızlıkları üzerine harekete geçer ve ortaya çıkan sorunların giderilmesinde önlemler alarak iyileştirmeler yapar. *Düzenleyicidir*, çünkü ekonomi ve iş piyasalarındaki düşük ücretlerin işçileri sefaletе düşürmemesi için asgari bir ücret belirler, *gerektiğinde*, sosyal güvenlik¹² ve sosyal yardım hizmetlerini deruhte eder. *Gelirin yeniden dağıtıcısıdır*, bu bağlamda, vergi ve diğer politikalar ve transfer harcamalarıyla gelirin paylaşımına müdahalede bulunur; aksi durumda, sınıflar arasında gelir dengesizliklerinin, dolayısıyla toplumsal huzursuzlukların çıkacağı farkındadır (Özdemir, 2008: 77-78).

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, *gelirin adaletli dağılımı* bir devletin, *özellikle de sosyal devlet anlayışına sahip bir örgütlenmenin*, üzerinde durması gereken en önemli sosyo-ekonomik konularından birisi olarak görülmektedir¹³. Çünkü devlet örgütü, kendi varoluş gayesinin yanı sıra, anayasanın yüklediği görevlere ve uluslararası alanda genel kabul görmüş normlara göre, yurttaşlarına belirli bir gelir sağlamakla yükümlüdür. Bu amacı gerçekleştirmek için çeşitli kamu politikası araçlarını sosyo-ekonomik arenada değişik boyutlarda uygulayarak fonksiyonel, sektörel, bölgesel ve kişisel gelir dağılımını daha adaletli bir hale getirebileceği beklenmektedir (Sürücü, 2007: 249).

Nitekim, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasa Mahkemesi almış olduğu bir kararında sosyal devlet anlayışını; *ferdin huzur ve refahını gerçekleştiren ve teminat altına alan, kişi ve toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen, özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayan, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadî ve malî tedbirler olarak çalışanları koruyan, işsizliği önleyici ve millî gelirin adalete uygun biçimde dağılmasını sağlayıcı tedbirler alan adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendini yükümlü sayan, hukuka bağlı kararlılık içinde ve gerçekçi bir özgürlük rejimini uygulayan devlet demektir* şeklinde tanımlamaktadır.

Bu nedenle toplumsal açıdan refahın sağlanması, ekonomik istikrar, insanlar arasında fırsat eşitliğinin tesis edilmesi ve sosyal anlamda barışın ihdası için gelir dağılımındaki dengesizliklerin bertaraf edilmesi gerekir. Gelir dağılımında dengeye ne kadar yaklaşırsa, toplumsal barışta o oranda sağlanmış olur. Bu açıdan gelir dağılımında meydana gelen

¹² Sosyal güvenlik hakkından tüm yurttaşların istifade edebilmeleri, yalnızca işsizler, yoksullar, garibanlar veya muhtaçlar için değil, her birey için de son derece önemlidir. Çünkü sosyal dengesizliklerden hasıl olan huzursuzluklar tüm toplumu etkilemektedir (Durna, 2011: 75).

¹³ Nitekim günümüzde Türkiye dahil hemen hemen her ülke gelir dağılımında yaşanan eşitsizlik sorunu ile karşı karşıyadır (Acar, 2015: 57).

dengelesizliklerin giderilmesi, ancak devlet örgütünün **sosyal devlet anlayışı** içinde gerçekleştireceği düzenlemelerle mümkün olmaktadır (Eren, 2012: 67).

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yaklaşımına müracaat edilmiştir. Bu bağlamda araştırma için gerekli olan veriler nitel araştırma teknikleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

2.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, emperyalizmin çeşitli sömürge araçsallıkları ile birlikte küreselleşme sürecine maruz kalan devlet örgütlerinin, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde adil gelir dağılımını nasıl gerçekleştirebileceklerine dair stratejik öngörülerin ortaya çıkması amacını gütmektedir.

2.2.Araştırmanın Sorunsalı

Adil gelir dağılımı ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve toplumsal ilgi alanına giren bir konu olup, ulusal gelirin bireyler, bireylerden oluşan sosyal kesimler, hane halkı ve üretim faktörleri arasında adil bir şekilde bölüşülmesi olarak tanımlanmaktadır.

Bir yanda, yüce Tanrı'nın ilkelerini esas alıp onuru ile çalışıp emek sarf eden, deyim yerinde ise gece gündüz gayret gösteren ve çalışmayı bir erdem kabul edip kazanç elde etmeye çalışan, *ancak*, emeğinin karşılığını istediği şekilde alamayan insan grupları ile; *diğer yandan* hiç çalışmadan, emek sarf etmeden, gayret göstermeden, büyük ölçüde rant ile geçinip kazancına kazanç katan insanların bir toplumdaki varlığı ve *ben tok olayım başkası açlıktan ölse bana ne& sen çalış ben yiyeyim* zihniyeti; sosyal barışın temelini depremvari bir sarsıntı ile şiddetli şekilde sarsmaktadır.

Bu bağlamda, gelir dağılımında adaletin sağlanamaması, toplumsal barışın, refahın ve huzurun bozulmasına ve fırsat eşitliğinin tahrip edilmesiyle sosyal dokunun zarar görmesine neden olmaktadır. Diğer bir ifade ile, gelir dağılımında görülen bireysel ve toplumsal eşitsizlik ve adaletsizlik, sosyo-ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal sorunları ve katsayısı çok yüksek riskleri de beraberinde getirmektedir.

Sosyal devlet anlayışı, bireylerin kendi bünye ve çevre koşullarından neşet eden veya kendi denetimleri dışında meydana gelen maddi ve manevi sosyal kısıtlarının giderilmesi ve gereksinimlerinin karşılanmasında, genel refahlarının artırılmasında, yurttaşların yaşamsal faaliyetlerini idame edebilmesi için yeterli ve onurlu düzeyde ve başka bireylere bağımlı-muhtaç olma durumlarının önlenmesinde ve ailesel ilişkilerinin güçlenmesinde; *aynı zamanda* birey, aile, grup ve toplumların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerine yardımcı olunmasında; bireyleri ve toplumu sosyo-ekonomik risklere karşı muhafaza ederek toplumsal yaşam kalitesinin geliştirilmesi ve yükseltilmesinin temin edilmesinde, sivil toplum örgütlerini ve faaliyetlerini de önemli bir paydaş görerek sorumluluk bilincini yaygınlaştırarak gerçekleştirilen koruyucu-önleyici, iyileştirici-rehabilitate edici nitelikteki sistemli ve düzenli strateji ve bu stratejilere bağlı faaliyetlerin bütünüdür.

İşte bu noktada sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak devlet örgütünün başlıca görevleri arasında, sermaye ve kazanç yaratmakla ilgili haksız rekabeti önlemek, yurttaşlarına fırsat eşitliğini sağlamak ve sunmak; *diğer yandan* kaynak aktarımıyla fırsat eşitliğinden faydalanacak yurttaşları koruyup gözeten sosyal politikalarla adil gelir dağılımını düzenlemek

gibi konular yer almaktadır. Kaldı ki sosyal boyutu çok önemli olan gelir dağılımında adaletin sağlanması, *son dönemlerde*, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin önemli sosyo-ekonomi politikası hedeflerinden biridir. Nitekim özellikle son yıllarda gelir eşitsizliğini azaltmak amacıyla sosyal koruma harcamalarının her geçen gün artarak devam ettiği görülmektedir.

Toplumda özellikle bireyler arasında yoksulluğu ve gelir dağılımındaki eşitsizlikleri önlemede ve toplumsal huzuru sağlamada çok önemli bir rol oynadığı görülen sosyal devlet örgütü yönetiminin, gelir dağılımında bir yandan eşitliği gözetirken, diğer yandan adaleti sağlaması ve bu ikisi arasında dengeyi sağlayacak stratejileri belirlemesi konusunda hedeflenen çabaların nasıl ve hangi yöntemlerle olması gerektiği tartışmalarını beraberinde getirmektedir. Ayrıca gelir dağılımında eşitsizlik yaratan bir sisteme müdahale edilecek yapısal reformlar ile gerçekleştirilecek iyileştirmelerin nasıl yapılması gerektiği sorunsalı da tartışılmaktadır.

2.3.Araştırma Deseni

Bu çalışmada yeni bilgilerin erişimine olanak sağlayan, esnek ve keşfedici bir analize izin veren nitel araştırma yaklaşımı kullanılmış olup; çalışma, ikincil verilere bağlı elde edilen kapsamlı dokümanlara bağlı olarak *etkileşimsiz-analitik* yöntemlerden *sistemik derlemeye* dayalı, betimsel amaçlı nitel bir araştırma deseni özelliği taşımaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile devlet örgütleri yöneticilerinin adil gelir dağılımı politikaları ve sosyal devlet örgütlenmesi ve yönetimi alanında çeşitli görüşler çerçevesinde yapılan çalışmaların kapsamlı olarak değerlendirilmesi ve stratejilerin ortaya çıkarılması bakımından ilgili literatüre katkı sağlayacağı ve bu yöndeki mevcut boşluğu doldurması amaçlanmaktadır.

2.4.Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada elde edilen verilerin tamamı ikincil veri toplama yöntemi ile elde edilmiştir. Bu bağlamda konu ve kavramlar çerçevesinde şimdiye kadar ortaya çıkarılan yazılı metinler, kitaplar, kök makaleler, lisans üstü tez çalışmaları, araştırma makaleleri, tarihsel arşiv ve diğer ilgili dokümanlardan farklı disiplin çalışmaları (*ekonomi tarihi düşüncesi, sosyoloji, antropoloji, ekonomi, hukuk, yönetim-örgüt, strateji vs.*) sonucunda ortaya çıkarılan kuramsal ve uygulamalı bilgilere müracaat edilmiştir.

3. Araştırma Bulgularının Analizi ve Aşamaları

Sistemik inceleme, birden fazla çalışmadan elde edilen kanıtları bir araya getirme ve sentezleme, parçaların toplamından daha büyük bir bütün oluşturan titiz bir yöntemdir (Pursell ve McCrae, 2020). Bu bağlamda elde edilen verilerin tamamı, nitel araştırma içinde sıklıkla müracaat edilen ve elde edilen verilerin yeni yorumlarla çeşitlendirilip detaylandırılmasını sağlayan önemli bir özellik olmasının yanı sıra, özellikle veri toplamının görece zor olduğu veya az çalışılmış konuların incelenmesinde kullanışlı-faydalı bir yaklaşım olan *sistemik derleme tekniği* çerçevesinde sentez edilerek değerlendirilmiştir. Araştırma sorunsalı kapsamında olup, ilgili alanda yapılmış tüm araştırmalar taranmış, belirli kriterlere göre inceleme grubuna dâhil edilmiş, çalışma bulguları sentezlenmiştir.

Araştırma süreci aşamalarında; öncelikle, önde gelen veri tabanları başta olmak üzere, konu hakkında yazılı tüm özgün ve kök çalışmalar müdekkik bir şekilde incelenmiş ve elde edilen dokümanlar kronolojik olarak sıralanmıştır. Daha sonra temalara ayrılan konulara yönelik bir tasnif daha yapılarak, her bir alt konuya yönelik ilgili veriler dijital olarak dosyalanmıştır. Kategorize edilen tüm veriler, araştırmanın amacı çerçevesinde incelenmiş,

çalışma bulgularının özetleri çıkarılmıştır. Daha sonra bu rafine edilmiş, veriler sentez edilerek yorumlanmıştır.

3.1.Gelir ve Gelir Dağılımı Kavramı

Gelir, belirli bir zaman dilimi içerisinde birey, aile, işletme örgütü veya tüm ekonomiye yönelik nakdi veya mal ve hizmet akımı (Karataş, 2019: 52) olup, *basit anlamda*, bireylerin ekonomik gücünde meydana gelen artış olarak tanımlanmaktadır. Gelir, herhangi bir bireyin nesnel veya nesnel olmayan araçları kullanarak diğer birey veya gruplar için yaratılan nesnel bir çıktı veya hizmet/etkinlik sonucu sağlanan nakdi veya para ile ölçülmesi mümkün olan değer olarak nitelendirilebilir. Bu nedenle kişinin elde edeceği gelir çeşitli faktörlerin kullanımı sonucunda gerçekleşebilmektedir. Üretim faktörlerinin kullanımı bağlamında ise; tarihsel süreçte üretim ilişkilerinin düzeyi, yapısı gibi olgulara bakılarak ortaya çıkan durum ya da durumların nasıl gerçekleştiği veya ne şekilde gerçekleşmesi gerektiği zaman içerisinde de farklı gelişim göstermiştir (Gençler, 2017: 20).

Gelir, faaliyette bulunulan durumun yapısına, niteliğine, hacmine ve elde edilmiş durumuna göre değiştiğinden geliri elde edenlerin de sonuçta ne kadarını, nasıl, nereye harcayabildiği gibi, ne kadarını tasarruf edebildiği veya yatırım yapabildiği konuları da üzerinde düşünölmeye başlanan bir tartışma alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Böylece gelirin, sosyal bir sorun olarak *dağılım sorununun* nasıl çözümlenebileceği konusu özel bir tartışma ve çalışma alanı oluşturmaktadır (Gençler, 2017: 21).

Gelir dağılımı ise bir ülkede belirli bir zaman diliminde yaratılan mal ve hizmetlerin toplamı olan ulusal toplam gelirin; bireyler, hane halkları, belirli toplumsal kesimler, bölgeler ve üretim faktörü sahipleri arasında bölüşölmelerini veya nasıl dağıldığını ifade etmektedir. (Çalışkan, 2010: 92; Özgöler, 2017: 61; Akça, 2019: 1). Gelir dağılımı tarihin eski zamanlarından itibaren hemen bütün ölkelerin üzerinde önemle durduğı konular arasında yer almakta olup, *günümüzde dahi*, sadece ekonomistlerin ve bilim adamlarının değil, aynı zamanda toplumdaki birçok bireyin de ilgisini çeken güncel bir konudur (Akça, 2019: 1). Aslına bakıldığında ulusal gelir, bireyler-hane halkları, sektörler, bölgeler ve üretim faktörleri arasında dağılmaktadır (Çalışkan, 2010: 92).

Günümüz dünyasında gelir dağılımının kabul edilebilir düzeylerde olması bir nevi mecburiyet olarak görölmektedir. Bu zorunluluk, konuyu farklı disiplinlerin (*ekonomi, sosyoloji vs.*) ilgi ve inceleme alanında değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu bağlamda neredeyse her kesimin ilgi duyduğı hassas bir öneme haiz olan gelir dağılımı konusu, sosyal barışın ve ekonomik istikrarın elde edilmesi ve sürdürülebilir hale getirilmesi için zaten elzemdir. Bu bağlamda gelirin dağılımı, sadece dağılımın bozuk olduğı ölkelerde değil, sosyo-ekonomik kalkınmasını gerçekleştirmiş devletlerde de bir sorun-gündem olarak görölmektedir. Bu nedenden ötürü gelir dağılımı, birçok değişkenin göz önüne alınmasını gerektiren bir kavram olup, tam olarak ölçülmesi de bir o kadar zor bir çalışma alanı olarak nitelendirilmektedir (Aydın, 2012: 148).

Gelir dağılımı konusunda ekonomik kalkınma ve büyüme sürecinde artan zenginliklerin daha dengeli biçimde dağıtılması konusunda önemli bir rol oynayan devlet örgütü, sosyo-ekonomik gelişmede ve kalkınmada gelirin paylaşımını toplumsal barışın teminatı olarak görmektedir. Bu bağlamda neredeyse bütün ölkelerde devlet örgütleri, değişik yöntemlerle gelir

aktarma politikaları uygulamaktadır (Karataş, 2019: 52). Kaldı ki gelir dağılımı çalışmalarının temel amacı, gelirin bireyler, gruplar, hane halkı ve sosyal sınıflar arasında nasıl dağıldığını araştırıp sonuçlara göre strateji ve politika üretmektir (Aydın, 2012: 148).

Bu bağlamda, devlet örgütünün ihdas etmiş olduğu sosyal politikalar, sosyo-ekonomik gelişme içerisinde gelir dağılımını etkilemekte olup, sosyo-ekonomik gelişme sürecinde gelirin adil paylaşımı toplumsal barışın en güvenli teminatı olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde devletler değişik yöntemlerle gelir aktarma politikaları uygulayabilmektedirler (Karataş, 2019: 54).

Gelirin birincil dağılımının adil olarak kabul edilebilecek dağılımdan uzak olması ve beraberinde gelir dağılımının düzeltilmesinin söz konusu olması, sosyal refah devleti anlayışı içinde uygulama alanı bulabilmektedir. Vatandaşların sosyal durumlarıyla ve refahlarıyla ilgilenen ve onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı amaç edinmiş olan sosyal refah devletinin temel görevi; sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik uygulamalarıyla tüm vatandaşlarına kendini gerçekleştirme ve insanca yaşama olanakları sunmaktır. Bu bağlamda geniş anlamda gelirin yeniden dağılımı konusu, sosyal politikalar ve sosyal refah devleti uygulamalarıyla yakından ilişkili olmakla birlikte kamu harcamaları ve kamu gelirleri yoluyla yapılan yeniden dağılımın önemi nedeniyle de kamu ekonomisi konularının kapsamında yer almaktadır (Özgüler, 2017: 61).

Genel kabul görmüş gelir dağılımı çeşitleri genelde dört temel başlık [(1) kişisel, (2) fonksiyonel, (3) bölgesel ve (4) sektörel gelir dağılımı)] etrafında dağılım göstermektedir (Uzunyılmaz, 2019: 4). Ancak bu dağılım türleri, *birbirinden farklı olarak algılanıyor olsalar da*, bunların arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Uysal, 2007: 248).

Kişisel gelir dağılımı, sadece belirli bir süre boyunca bireylerin elde ettikleri gelir miktarını göz önüne almakta; kişilerin ulusal gelirden aldıkları pay ve bunun büyüklüğü üzerinde durulmaktadır. Bireysel gelir dağılımı ile, toplam gelirin toplumu oluşturan bireyler ve aileler arasında nasıl dağıldığı, yani, bireylerden ne kadarının ne miktar gelir elde ettikleri ve gelir düzeyleri arasındaki fark incelenmektedir (Uysal, 2007: 251).

Fonksiyonel gelir dağılımı, ulusal gelir içinde üretim faktörlerinin payları, yani daha çok sermaye, faiz, rant payı ile ücret payı mukayese edilerek verilmekte olup, gelirin emek gelirleri (*ücret, maaş, yevmiye*) ile emek dışı gelirler (*kar, faiz, kira gelirleri*) arasındaki bölüşümü olarak tanımlanmaktadır (Akın, 2015: 11).

Bölgesel gelir dağılımı, ulusal gelirin bir ülke içindeki değişik bölgelere göre dağılımının farklı (*toprağın verimi, coğrafi koşullar, iklimin etkisi, demografik faktörler, eğitim durumu, istihdam olanakları, ulaşım imkanları vs.*) olabileceği görüşünden hareketle, gelirin bölgesel dağılımını göz önüne alan bir yaklaşımdır. Yani bölgelerin belli başlı değişkenlerden dolayı aynı ölçüde gelişmişlik düzeyine ve gelir dağılımına sahip olması beklenemez (Uysal, 2007: 251; Hacitahiroğlu ve Aydoğan, 2016: 159).

Sektörel gelir dağılımı ise, çeşitli üretim sektörlerinin sosyal hasılaya hangi oranda katıldığını ne ölçüde pay aldığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin milli gelirden aldıkları paylar, bunların uzun dönemde gösterdiği değişim, devletin hangi sektörler lehine veya aleyhine milli gelirin dağılımını etkilediğini, sektörel gelir dağılımı

ve buna ilişkin olarak yapılan incelemeler vermektedir (Uysal, 2007: 251). Bölgesel gelir dağılımında olduğu gibi sektörel gelir dağılımı hesaplamasında da hem bireysel hem de fonksiyonel gelir dağılımını ayrı ayrı düşünmek mümkündür (Öz, 2019: 594).

3.2. Gelir Dağılımında Adalet

Kuşkusuz XX. yüzyıl boyunca küresel düzeyde görülen sanayi sektörünün muazzam gelişimi ile başlayan ve bilgi ve bilimsel buluşların hızla ve neredeyse bedavaya yakın bir düzeyde yaygınlaşması ile günümüze kadar uzanan süreç, beraberinde bazı ülkelere, büyük ölçüde bir sosyo-ekonomik kalkınma ve refah artışı sağlamıştır. Ne var ki, kalkınma ve refah artışında elde edilen bu önemli başarıya rağmen, bireysel ve toplumsal düzeyde yoksulluk ve sefaletin yaygınlaşması ve şiddetini giderek arttırması engellenememiştir (Durna, 2011: iii).

Küreselleşme ile birlikte son derece yaygınlaşma alanı bulan *kapitalizm*, emperyalizmin de vermiş olduğu bir ivme ile yüksek düzey sosyo-ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi noktasından epey başarılı bir sistem olarak kendisini yakın zamana kadar kabul ettirmiştir. Bununla birlikte sistemin ortaya çıkardığı servet ve gelirin çok önemli kısmının sınırlı sayıda bir kesime münhasır olması nedeniyle, adil bir model olmadığı görülmeye başlamıştır. Kaldı ki bu sistemde, gelir dağılımı, artan bir hızla bozulmakta; bir yanda zengin bireylerin sayısı ve serveti artarken, diğer yanda da yoksul bireylerin ve toplumun sayısı ve yoksulluğun şiddeti giderek artmaktadır. Neticede kapitalizm, hem uluslararası, hem de ulusal düzeyde zenginliğin ve yoksulluğun birlikte neşvünema bulduğu, yani bazı insanlar için sağladığı refah düzeyinin yanı sıra, bazı bireyler için sefalet ortamını devam ettiren, adil olmayan bir sistem (düzen) olarak geçerliliğini korumaktadır (Durna, 2011: 99).

Halbuki **gelirin bölüşümü** bir toplumda sosyal gelişmişliğin en iyi göstergelerinden (*toplumsal refah artması, yoksulluğun azalması ve geleceğe yönelik iyimser beklentilerin yükselmesi*) birisi olup, en önemli özelliği *adil* olarak kayıtlara geçmesidir (Karataş, 2019: 52). Tabii ki bu durumun elde edilmesi, büyük ölçüde *gelir dağılımının adil olmasına* ve asgari gelir düzeyinin belli bir ortalamanın altına düşmemesine bağlı bulunmaktadır (Uysal, 2007: 249).

İşte bu noktada, **adil gelir dağılımı**, üretim faktörlerinin üretime katkıları çerçevesinde faktör gelirleri elde etmeleri ve bu elde ediş sürecinin hakkaniyet ölçüsünde gerçekleşmesi olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda devlet örgütleri yöneticilerinin gündemlerini devamlı meşgul etmekte olan bir konu olan adil gelir dağılımı, toplum ve bireyler ile ekonomik, sosyal ve siyasal süreçleri de temelden etkileyen bir süreçtir (Bükey ve Çetin, 2017: 104)¹⁴.

Gelir dağılımı ile ilgili klasik görüşler, üretimden elde edilen gelirin toprak sahibi, işçi ve sermaye sahibi ya da müteşebbis arasında sırasıyla rant, ücret ve kar olarak bölüşüleceğini ifade ederken bu bölüşümün eşitliği ya da adilliği konusunu büyük ölçüde göz ardı etmektedir (Topuz ve Sekmen, 2020: 104). Binaenaleyh gelinen noktada günümüz küreselleşme, kapitalizmin ve nihayetinde emperyalizmin etkisinde kalan devletlerin en önemli ekonomik sorunlarından birisini *gelir dağılımındaki adaletsizlik* konusu oluşturmaktadır. Durumun daha

¹⁴ Faktörlerin kendi aralarındaki etkileşim süreci de (*pek çok faktör gibi*), gelir dağılımı üzerinde etkili olmaktadır. Aynı zamanda gelir dağılımına etki eden faktörler arasında iç içe girmiş ve hassas bir ilişki mevcuttur (Bükey ve Çetin, 2017: 104).

vahim bir tarafı ise, bu sorunun gün geçtikçe şiddetini artırıyor olması, yani yoksulluk içinde yaşayan ve sefaletlik çeken birey sayısının artmasıdır (Yücel, 2011: 247).

Özetlemek gerekirse, *gelir dağılımında adalet* konusu devlet örgütlerinin en çok tartışılan ekonomi sorunlarından birisi olup, *toplumsal adalet ilkesi* temelinde gelirin yurttaşlar arasında *adil paylaşımı* konusu gittikçe önem kazanmıştır (Kara, 2019: iii). Çünkü adil gelir dağılımında sıkıntı yaşayan ülkelerde sosyal, ekonomik, toplumsal birçok sorun ortaya çıkmaya başlamış, hatta, refah arayışı içinde olan insanlar doğdukları vatanlarını terk etmek zorunda kalarak başka ülkelere hicret etmek zorunda kalmaya başlamışlardır (Yıldırım, 2017: 213). Gelir, insanoğlunun temel gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılan temel bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle gelir dağılımında görülen adaletsizlik durumu, fiyatı ödenmeden erişimin mümkün olmadığı temel ihtiyaçların giderilmesinde toplumdaki insanlar arasında ciddi eşitsizliklere neden olmaktadır (Eren, 2012: 46).

Bu bağlamda, gelir dağılımının adaletsiz olması beslenme, barınma, sağlık, eğitim, çevre ve kültür seviyesinde olumsuz koşulların oluşması sonucunu doğurmaktadır. Kaldı ki yüksek gelirli kesim ve yoksul bireylerin hayat standardında ortaya çıkan bu durum zamanla toplumsal büyük sıkıntılara neden olmaktadır (Yücel, 2011: 247). Nitekim daha yakın tarihte dünyada yaşanan, çatışmalar ve sosyal patlamalar gibi toplumsal olaylar bu minvalde gelişen toplumsal sıkıntıların en önemli örneklerini teşkil etmektedir (Acar, 2015: 42). Bir ülkede toplumsal refahın ve sosyal barışın sağlanması ve korunması adil bir gelir dağılımının varlığına ve insanların/çalışanların asgari gelir düzeyinin belirli bir düzeyin altına düşmemesine bağlıdır (Üzümcü ve Korkat, 2014: 137; Akça, 2019: ii).

Binaenaleyh, sosyal barışın ve huzurun sağlanması ve sürdürülebilir sosyal refahın devam ettirilmesi için asgari gelir düzeyinin belli bir ölçüde olması ve gelir dağılımında adaletin sağlanması hem sosyolojik hem de ekonomik olarak toplumsal barış, huzur, refah, büyüme ve kalkınma anlamında elzemdir (Hazman, 2011: 213). İşte bu noktada, gelir eşitsizliğinin bertaraf edilmesi, gelirin adil bir şekilde dağıtılması ve bunun sonucunda oluşan yoksulluğun azaltılarak, yurttaşların *insan onuruna* yakışır bir hayat standardına kavuşması, sosyal devlet anlayışına sahip bir devlet örgütünün en önemli görevlerinden birisi olarak kabul edilmektedir (Yücel, 2011: 247).

3.3.Sosyal Devlet Anlayışı Bağlamında Adil Gelir Dağılımı

Günümüzde toplumun neredeyse tüm bireylerini ilgilendiren gelir dağılımı; fizyokratlardan beri ekonomi tarihinin en önemli konularından biri olmuştur¹⁵. Dolayısıyla bazı araştırmacılar tarafından çeşitli yaklaşımlar ortaya konmuştur. Bu yaklaşımların her biri ortaya çıktığı dönem ve toplumların konuyu nasıl ele aldıklarını yansıtmakta ve tarihsel bağlamda gelir dağılımı konusuna ışık tutmaktadır (Gençler, 2017: 19). Nitekim bir ülkedeki nüfusun büyük bir kesiminin gelir dağılımından görece olarak daha az pay alması bu kesimin sosyal refah

¹⁵ Devlet örgütünün bilinen en temel görevlerinden biri, *gelir dağılımında adaletin sağlanması* olarak kabul edilmekte olup; öyle ki iktisadi düşünce tarihinde bile en temel inceleme konularından birini gelir dağılımında adaleti sağlamak araştırmaları oluşturmaktadır (Aydın vd., 2017: 475).

devletinin sunduğu imkanlardan (*sağlık, eğitim, barınma ve beslenme vs. gibi temel hizmetler*) daha az yararlanmalarına neden olmaktadır (Erçakar ve Güvenoğlu, 2018: 39)¹⁶.

Adil gelir dağılımı ve iyileştirilmesi sosyal devletin en önemli gerekliliğinden birisi olup, bu yönde ürettiği strateji ve politikalar da büyük önem arz etmektedir (Dayar ve Akıncı, 2020: 173). Nitekim bir ülkede toplumsal barışın sağlanması, bir ölçüde gelir dağılımının adil bir şekilde bölüşülmesine de bağlıdır (Ersezer, 2006: 255). Kaldı ki gelir dağılımındaki adalet ülkelerin gelişmişliğinin de en önemli göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Çünkü gelir dağılımının adaletsiz olduğu bir ülkede yoksulluk sorunu da olacağından, toplumu oluşturan bireylerin huzursuz ve mutsuz olması da karşılaşılan bir durumdur. Yoksullukla mücadele etmek, eşitsizlikleri olabildiğince azaltmak ve gelir payı düşük olan kesimlerin gelirlerini ekonomik gelişmelere paralel olarak artırmak toplumsal refah için büyük önem taşımaktadır (Gençler, 2017: 19)¹⁷. Nitekim günümüz dünyasında hem ülke içinde hem de ülkeler arasındaki gelir dağılımı adaletsizliği sebebiyle sefalet içinde yaşayan, yoksulluk çeken bireylerin varlığı ve sayıca çokluğu önemli toplumsal huzursuzlukları beraberinde getirmiştir (Acar, 2015: 44).

Bu bağlamda geliştirilen sosyal devlet anlayışı, gelir dağılımında adaleti sağlamaya yönelik olarak devlet örgütüne sosyo-ekonomik bir sorumluluk yüklemektedir. Devlet örgütü, gelir dağılımında eşitsizliği ve gelir eşitsizliğinin neden olacağı sosyo-ekonomik sorunları azaltmak için farklı politikalar izlemektedir (Erçakar ve Güvenoğlu, 2018: 39). Nitekim gelir dağılımında adaleti sağlamanın en önemli yollarından biri toplumda dezavantajlı konumda bulunanların mevcut koşullarını iyileştirerek dağılımı daha adil bir hale getirmektir (Aydın vd., 2017: 476).

3.4. Türkiye’de Adil Gelir Dağılımı Uygulamaları

Devlet örgütü fonksiyonları hakkındaki tartışmalı literatür, aynı şekilde gelir dağılımında da kendisini hissettirmektedir. Devlet örgütü bazen gelir politikaları ile bazen de harcama politikaları aracılığıyla gelir dağılımında adaleti sağlamaya çalışır (Aydın vd., 2017: 475). Ancak yapılan bilimsel çalışma bulgularına göre Türkiye’de uzun yıllardan beri adil gelir dağılımı politikalarında istenilen amaca ulaşamadığı görülmektedir. Binaenaleyh Türkiye’de bu konuda yapılan araştırmalar, uzun yıllardan bu yana düzenli olarak yürütülen iktisadi ve sosyal araştırmaların sıklıkla tartıştığı gündem maddesi arasında yer almaktadır.

Gelir dağılımında adaleti sağlamak ve yoksulluğun bir an önce önüne geçebilmek için birbiriyle tutarlı politikalar uygulamak gerektiğini vurgulayan Yücel (2011: 2)’in yapmış

¹⁶ İktisat literatürünün en temel konularından birini oluşturan gereksinim, karşılandığında haz ve mutluluk veren, karşılanmadığında ise acı ve hüznü veren bir kavram olup, bireysel ve ortak gereksinimler olarak da gruplandırılmaktadır. Ortak gereksinimler kamusal nitelikte olup bu gereksinimlerin karşılanması amacıyla yapılan harcamalara kamu harcamaları denilmektedir. Bu bağlamda devlet örgütüne verilen en önemli görevlerin temel dayanağı gereksinimlerin karşılanması olmaktadır. Binaenaleyh, devlet örgütü bu fonksiyonlarını gerçekleştirirken *harcama* ve *gelir* mekanizmalarından yararlanabilmektedir (Aydın vd., 2017: 476).

¹⁷ Gelir dağılımı eşitsizliklerinin temelinde başta küreselleşme eğilimleri olmak üzere emperyalizm gibi çeşitli nedenler bulunmaktadır. Teknolojik gelişmeler, mali derinleşme, sendikaların zayıflaması gibi faktörler sermaye gelirini emek gelirine oranla nispeten artırmaktadır. Ortaya çıkan gelir eşitsizliğinin ekonomik büyüme, yatırımlar, siyasi istikrar üzerinde olumsuz etkisi olmakta, sosyolojik problemleri (cinayet ve ölüm sayısı vb.) artırmaktadır. Diğer bir deyişle, gelir eşitsizliği ekonomide makro yapısal sorunlar ortaya çıkarmaktadır (Yıldırım, 2017: 224).

olduğu araştırmaya göre, Türkiye’de yaratılan gelir dağılımındaki farkın çok yüksek olduğu tespit edilmiştir. Şerbetçi (2014: 114)’nin çalışması ise bölgeler arasında mevcut olan büyük gelir dengesizliğine dikkat çekmektedir. Acar (2015: 44)’ın Türkiye genelinde 2015 yılında yapmış olduğu çalışmaya göre de gelir dağılımı eşitsizliğinin halen ciddi boyutlarda olduğu vurgulanmaktadır. Nitekim Kara (2019: 108)’nın 2017 yılında yapmış olduğu çalışması, Türkiye’deki nüfusun en düşük gelirli %20’lik kısmı toplam gelirin ancak %6,3’ünü alabilmekte, buna karşılık nüfusun en yüksek gelirli %20’lik kısmı ise toplam gelirin %47,4’ünü almaktadır.

Halbuki, Türkiye’nin daha istikrarlı bir toplum olabilmesi için %39’larda olan ve toplumun ana iskeletini oluşturan orta sınıf oranının %55-%60’lara yükseltilirken alt gelir grubunda yer alan %45’in de %25-%30’lara çekilmesi gerektiği öngörülmektedir (Aydın, 2012: 165). Akın (2015: 9)’ın yapmış olduğu araştırma sonucuna göre, Türkiye’de de gelir dağılımının çok adaletsiz olduğu hesaplanmıştır. Bu durumun çok önemli olumsuz sonuçları ortaya çıkmasından dolayı gelir dağılımına devlet örgütünün sosyal devlet anlayışı çerçevesinde yeniden müdahale etmesi kaçınılmaz olarak göz önüne çıkmaktadır. Türkiye’de gelir dağılımının bozulmasında etkili olan makro düzey etkenlerin başında; (1) ücret ve maaş ödemelerinde meydana gelen azalmalar, (2) cari vergi politikaları, (3) kur ve döviz politikaları, (4) faiz rejimleri¹⁸, (5) kamu harcamaları, (6) israflar, (7) düzensiz nüfus artışları, (8) enflasyon, (9) istikrarsız eğitim durumu ve niteliksiz işgücü yapısı, (10) taşeron iş sahaları ve (11) tarım gelirinde oluşan değişiklikler gelmektedir (Yücel, 2011: 249). Bu bağlamda adil gelir dağılımının makul düzeylere ulaşması için, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde uzun ve kısa vadeli stratejilerin ve bu stratejilere bağlı projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir (Aydın, 2012: 164). İşte bu noktada Türkiye’de gelir dağılımının uzun vadede iyileştirilmesi için gelecek kuşakların beşeri sermaye özelliklerinin yükseltilmesi ve sosyal devlet anlayışı çerçevesinde gerçekleştireceği *eğitim politikası* kaçınılmaz bir zorunluluktur (Aydın, 2012: 164). Kaldı ki eğitim politikası önemli olan bir sosyal devlet anlayışı eksenidir (Yücel, 2011: 252-253).

Türkiye’de adil gelir dağılımında eşitsizliğin önlenmesi adına *sosyal koruma* harcamaları reel olarak artırılmalıdır¹⁹. Diğer taraftan *Vergi politikalarının*²⁰ adil gelir dağılımında daha etkin bir şekilde rol alması için toplam vergi gelirleri içerisinde servet ve gelirden elde edilen vergi gelirlerinin oranı artırılmalı ve finansal rantlar vergilendirilmelidir. *Tarımsal destekleme* ve *sosyal güvenlik* gibi yapısal reformlar geciktirilmeden uygulanmalı, istihdam artırıcı politikalar yürütülmelidir (Erçakar ve Güvenoğlu, 2018: 50). Teyyare ve Sayaner (2018: 331)’in yapmış olduğu çalışmaya göre, Türkiye’de vergilerde düşük düzeyde gelire sahip kesimin vergiden muaf edilmesi ya da belirli konularda vergi dışı bırakılması gelir eşitsizliğinin azaltılmasını sağlamaktadır. Temel ihtiyaçlar üzerindeki vergilerin, gelir düzeyi

¹⁸ Türkiye’de halen izlenen yüksek faiz politikası gelir dağılımını bozan önemli bir faktördür (Aydın, 2012: 164).

¹⁹ Nitekim Türkiye’de *sosyal koruma* harcamaları nominal olarak artış gösterse de sosyal koruma harcamalarının GSYİH içerisindeki oranında önemli bir artış yaşanmamaktadır (Erçakar ve Güvenoğlu, 2018: 50).

²⁰ Bu bağlamda adil geliri dağılımı için yeni bir **vergi reformunun** yapılması gerekmektedir (Şerbetçi, 2014: 114).

düşük olan kesim tarafından da alınacağı düşünülerek, bu mallar üzerindeki vergilerin düşük düzeyde tutulması gelir dağılımında eşitsizliği azaltacağı beklenmektedir.

Özetlemek gerekirse, uzun yıllardan bu yana ve günümüzde halen gelir adaletsizliği ve yoksulluk, Türkiye’de çözüm bekleyen en önemli sosyo-ekonomik sorunlar arasında yer almaktadır (Çalışkan, 2010: 128). Kaldı ki istatistiksel veriler yardımıyla ve bilimsel çalışmaların ışığında analiz edildiğinde ve Türkiye’de gelir dağılımının durumuna bakıldığında, gelir dağılımının adaletsiz olduğu açık bir şekilde tespit edilebilmektedir (Kara, 2019: 108). Bu bağlamda Türkiye’de ekonomik büyümeyi esas alan, mutlak yoksulluğu giderici, göreceli yoksulluğu azaltıcı ve yoksul kesimleri ortalama refah düzeyine yaklaştıracak ekonomi, maliye ve sosyal politikaların eşzamanlı ve etkin bir biçimde uygulanması zorunluluk haline gelmiştir (Yüce, 2002: 33-34).

4. Araştırmanın Bulguları ve Stratejik Öneriler

Gelir dağılımı ve gelir eşitsizliği konuları-sorunları devlet örgütünün ilgili organları tarafından her zaman birinci öncelikli gündem maddeleri arasında yer almaktadır. Ancak konuya atfedilen bu önem, sorunun çözümü için arzu edilen düzeyi henüz yakalamaya yeterli gelmemiştir. Özellikle adil gelir dağılımı birçok sosyo-ekonomik değişken içermektedir. Bu değişkenlerin eksiksiz ve doğru bir şekilde belirlenmesi, analiz edilmesi, strateji geliştirilmesi ve bu doğrultuda konunun önemini kavrayan ciddi sosyal devlet örgütü yönetimi bilinci ile birlikte ihdas edilen politika ve politikalara bağlı proje paketlerinin uygulanması büyük önem arz etmektedir.

Zaten sosyal devlet örgütü anlayışı, gerek küreselleşme ve kapitalizmin, gerekse emperyalizmin insanların büyük bir kısmını maruz bıraktığı olumsuz-yıkıcı tahribatlarını bertaraf etmek, birey ve topluma onurlu ve yaşam kalitesi yüksek bir ortam sunmak için çözümler aramaktadır. Bu bağlamda neredeyse tüm devlet örgütlerinin nihai hedefi, sosyal refahı sağlamak için servet ve mülkiyet haklarını tabana yaymak ve adil gelir dağılımını gerçekleştirerek gelişmiş bir ülke konumuna gelmektir.

Aslına bakıldığında geçmiş dönem kadim Türk devletlerinin örgütsel yapısı ve uygulamaları incelendiğinde, bugünkü anlamda tanımlanan halis bir sosyal devlet anlayışının hakim olduğu görülmektedir. Türklerde halk, sivil toplum örgütleri ve devlet örgütü birlikteliği ön planda tutulurdu. Devlet halkın mutluluğu ve azami düzeyde refahına çalışan bir yapılanma içinde çalışırdı. Özellikle tarihte sosyal devlet anlayışını benimseyen ilk devletlerden birisi olan Göktürk Türk Devleti’nden Osmanlı İmparatorluğu’nun gerileme dönemlerine kadar olan devlet örgütlenmelerinde, sosyal devlet anlayışı ön plana çıkmış, bu paradigma çerçevesinde Türk halkı ve devlete tabi diğer milletler huzurlu, mutlu ve refah içinde yaşam sürmüştür.

Ancak son 400 yılda Avrupa- Anglo Sakson ağırlıklı süper güç dengesinin Türkler aleyhine değişmesinden sonra gücü ele geçiren emperyalist devletler, kurmuş oldukları devlet örgütü yapılanmaları ile bu düşünceden farklı, yani sömürgeci bir yönetim anlayışı sergilemiştir. Nihayetinde, küreselleşme ve kapitalizmin ortaya çıkardığı adaletsiz durumun geçte olsa farkına varan devlet örgütleri (*Japonya, İsveç, Norveç, Danimarka, İngiltere ve Finlandiya gibi*) tekrar sosyal devlet anlayışı ve bağlı uygulamaları (politikaları) benimsemek zorunda kalmışlardır.

Sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerini (*Ahilik örgütüne dayalı üretim yapılanmaları ve sosyal dayanışma faaliyetleri vs.*) de bu bağlamda aktif bir şekilde işlemesine ortam sağlayan ve işlerini kolaylaştıran devlet örgütleri, adil gelir dağılımına yönelik politikaları titiz bir şekilde uygulamıştır.

Kaldı ki Türkler, *ihtiyacınızdan fazlasını infak edin* anlayışı çerçevesinde hareket ettiklerinden dolayı, toplumda meydana gelebilecek gelir dağılımı uçurumlarının oluşumuna müsaade etmemiş, bu bağlamda, devlet örgütünün işleyişini ve işini de kolaylaştırmıştır. Türkler, Hz. Muhammed'in Medine döneminde hayata geçirdiği sosyal devlet öğretilerini de özümseyerek ve mevcut uygulamalarını da bu paradigma çerçevesinde rafine ederek sosyal devlet anlayışını ve uygulamalarını uzun bir müddet asrın zirvesine çıkarmıştır.

Günümüzde sosyal devlet anlayışı, yurttaşlarının huzur, refah ve mutluluğunu azami düzeye çıkarmak için politikalar üreten, onların başta sağlık olmak üzere, eğitim-meslek, gıda ve sosyal güvenlik gereksinimlerini onurlu insanın yaşayabileceği düzeyde temin edebilen, bu vesile ile işsizliği yok edip istihdam ortamı sağlayarak yoksulluğu bertaraf edecek rol ve sorumluluk alan örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda sosyal devlet anlayışı insanlar için emperyalizm ve buna bağlı kapitalist sistemin tahrip edici, çalıp çırpan gaspçı, sömürgeci (*hatta çağdaş köle edici*) etkilerini de bertaraf etmek için bir alternatif çare olarak görülmektedir. Çünkü küresel düzeyde neredeyse tüm ülkeleri etkileyen adaletsizliğin bugünkü boyutlara ulaşması; uygulanan devlet örgütü anlayışına bağlı ekonomi politikalarından, üretim ve sosyal-ekonomik kalkınma programları konusundaki yanlış siyasetten, emperyalist ülkelerin sömürü düzenlerinden ve nihayetinde dünya nüfusu içindeki küçük bir grubun aç gözlülüğünden kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde Türkiye, adil gelir dağılımına yönelik *sosyal devlet anlayışına* bağlı politikaları ivedi bir şekilde uygulamaya geçirmesi elzemdir. Bu bağlamda aşağıda yer alan stratejilerin hayata geçirilmesi öngörülmektedir.

4.1.Devletçilik İlkesi Etkin Bir Şekilde Uygulanmalıdır

Liberal ve neoliberal politikalar, tamamen devlet örgütünün düzenlemelerinden uzaklaşma, mal ve sermaye hareketlerinde serbestleşme ve özelleştirme üzerine kurulmuştur. Ancak gelinen noktada neoliberal politikaların bireysel ve toplumsal yaşamda ortaya çıkardığı risk, belirsizlik ve güvensizliklerle birlikte, işsizliğin ve yoksulluğun şiddetlenmesine ve küresel düzeyde yaygınlaşmasına neden olmuş, neticede, sermayenin kârını en yüksek düzeye çıkarırken (*hatta garanti altına alırken*), diğer yandan insanların büyük bir kısmını yoksulluk girdabına düşürmüştür. Gelişen süreçle birlikte dünyanın karşılaştığı sosyo-ekonomik krizler, neredeyse tüm ülkelerin devletçi politikalara doğru yönelmelerine neden olmuştur. Bu bağlamda ekonomik büyümeye, sosyo-ekonomik kalkınmaya, emeğe, adil gelir dağılımına, insani bir bakış, bir anlayış biçimi olan Devletçilik ilkesi etkin bir şekilde uygulanmalıdır.

Bunun için devlet örgütü yöneticilerinin yeni bir kurgu bile tasarlamasına gerek yoktur. Mustafa Kemal Atatürk dönemi Devletçilik ilkesine bağlı olarak gerçekleştirilen uygulamalar titizlikle incelenmeli ve hangi stratejik kararların nasıl alındığı ve uygulandığı analiz edilerek örnek alınmalıdır. Atatürk'ün stratejik bakış açısı göz önüne alınmalı ve o dönemde hayata

geçirilen örnek uygulamalar bir çeşit nüve kabul edilerek günümüze uygun sosyal politikalar geliştirilmelidir.

4.2.Ulusal Gelirin Artırılmasına ve Ekonomik Büyümeye-Kalkınmaya Yönelik Sistemik Stratejiler Geliştirilmelidir

Sosyal devlet anlayışının uygulanabilmesi, finansal kaynak gereksiniminin giderilmesi ve bu vesile ile adil bir gelir dağılımının tesis edilmesi için öncelikli olarak ulusal gelirin artırılması ve geliştirilmesi lazımdır. Bunun için *değer* üretmek gerekmektedir.

Sosyal devlet örgütü anlayışının bir gereği olarak devlet örgütü, ulusal, bölgesel hatta fonksiyonel düzeyde öncelikle ekonomik faaliyetlere doğrudan müdahale etmelidir. Bu bağlamda sektörlerden (tarım-sanayi-hizmet) elde edilecek gelirler öncelikle en az 5 kat artırılmalıdır. Yani ulusal tüketimin üzerinde bir mal ve/veya hizmet üretimi sağlanarak finansal kaynak temin edilmelidir.

Uzun bir dönemden bu yana (özellikle II. Dünya Savaşı'ndan itibaren) emperyalizmin sinsi etkisine ve yönlendirmesine (*hatta bu konuda bilerek veya bilmeyerek kendimizin ihdas etmiş olduğu yasalarla*) maruz kalan Türkiye, büyük bir tüketim ekonomisi ve pazar haline getirilmiştir.

Bu noktada Türkiye Cumhuriyeti Devlet yöneticileri, acil kodu ile üretim ekonomisine geçerek (üretimi teşvik ederek veya bizzat üreterek), şiddetli bir şekilde sanayileşme hamlelerini gerçekleştirmelidir. Bu bağlamda, *ekonomisi gelişmiş bütün ülkelerin izlediği stratejiyi aynen uygulayarak*, yani sektörel seçiciliğe giderek sanayileşme hamlesi başlatmalı ve bir **sanayi ülkesi** durumuna behemehal yükselmelidir²¹. Sektörel ihracat hedefleri revize edilmeli, halihazırdaki ihracat rakamları küresel rakıpların (Almanya, Güney Kore vs.) düzeyine ulaştırılmalıdır.

Kadim **tarımsal üretim** geleneği olan Türkiye'nin, *aynı koşullara sahip-hatta yarısına sahip rakıpları ile kıyas edildiğinde*, tarımsal üretim, çıktı ve geliri yeterli düzeyde elde edememektedir. Uzun yıllardan bu yana neredeyse tüm devlet örgütünü yönetmeye talip olan yöneticilerin ısrarlı çalışmalarına rağmen tarım sektörü halen gelişmemiştir. Günümüzde tarımsal alanda faaliyet göstermek oldukça meşakkatli bir meslek olarak görülmekte, *tarımsal verimlilik* neredeyse her alt sektörde (*hayvancılık- bitkisel üretim- ormancılık*) bile düşük düzeyde gerçekleşmekte, *bu bağlamda*, tarıma dayalı gıda ürünlerinin satış fiyatları halkın alım gücü açısından çok yüksek fiyattan satılmaktadır.

İşte bu noktada, devlet örgütü tarım sektörünü tüm alt sektörleri ile birlikte değerlendirmeli, öncelikle tarımsal altyapı ve altlık faaliyetlerinin tamamını bir stratejik plan dahilinde hazırlamalı ve uluslararası standartlarda tamamlanmalı; tarıma yönelik elverişli alanların tamamını, her alt sektöre yönelik verimli bir *tarımsal üretim alanı* haline getirmelidir. Özellikle bitkisel üretim alanlarının altyapısı, sosyal devlet örgütü anlayışı çerçevesinde mükemmel bir şekilde hazırlanmalı, bitkisel üretim büyük ölçüde devlet tarafından

²¹ Bu konuda detaylı bilgi için lütfen bkz., Eraslan, İ.H., 2020. Kümelenme Temelli Ekonomik Kalkınma Stratejileri ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi, Van İİBF Dergisi, Cilt 4, Sayı 9.

gerçekleştirilmelidir. Kırsal kalkınma çerçevesinde, uzun erimli projeler hazırlanarak havza temelli *kırsal kalkınma programları* uygulanmalıdır²².

Hayvancılık sektörünün rekabetçilik gücünün artırılması için çalışmalar yapılmalı, uluslararası standartlarda üretim altyapıları devlet tarafından bilabedel gerçekleştirilerek, özel sektör teşvik edilmeli, tarımsal teşvikler artırılarak-geliştirilerek en az 5 yıl geri ödemesiz ve faizsiz destekleme kredileri ile finansal kaynak sağlanmalıdır.

Özellikle hayvancılık sektörü faaliyetlerinin düzgün, verimli ve rekabetçi bir şekilde yönetilebilmesi için kooperatifçilik örgütlenmeleri yaygınlaştırılmalı ve desteklenmelidir. Mevcut tarımsal krediler tamamen bir reform paketi ile yeniden düzenlenmeli, hali hazırda çarpık finansal düzenden kaynaklanan sistemden mustarip olan ve özellikle iflas ettirilmiş tarımsal girişimcilerin (*çiftçilerin*) tüm borçları devlet tarafından karşılanmalı ve bu deneyimli çiftçiler etkin üreticiler olarak değerlendirilmelidir.

4.3.Devlet İşletme Örgütü (DİÖ) Sayıları Artırılmalı ve Yaygınlaştırılmalıdır

Devlet örgütü, kendisine ait tüm sektörlerde (*tarım-sanayi-hizmet*) faaliyet gösterebilecek devlet işletme örgütleri (Devlet İşletme Örgütü-DİÖ) ihdas etmelidir. Bu bağlamda, Türkiye için elzem olan stratejik sektörlerden başlamak üzere, önemli fiziksel altyapı ve büyük Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) gerektiren yenilikçi sektörler bizzat devlet örgütü tarafından geliştirilmeli ve ihdas edilecek işletme örgütleri ile sanayi üretimine geçilmelidir.

Devlet örgütü, *diğer taraftan*, özellikle tarım sektörünü (*hayvansal-bitkisel-ormansal*) geliştirmek üzere, özellikle gerekli olan altyapı çalışmalarının tamamını üstlenmeli, ivedi bir şekilde geliştirmeli, bitkisel üretim (özellikle bahçe bitkileri) devlet örgütü işletmeleri tarafından (DİÖ) geliştirilmeli ve hayvancılık üretimi faaliyeti gösteren özel sektörün bütün hammadde gereksinimleri dolaylı ve dolaysız vergilerin tamamından arındırılarak, bir kısmının maliyetleri de devlet tarafından finanse edilerek, ucuz bir şekilde tedarik edilmelidir.

4.4.Vergide Adalet Sağlanmalı ve Adil Vergi Sistemi Geliştirilmeli ve Yaygınlaştırılmalıdır

Sosyal devlet örgütü anlayışının finansal kaynak gereksinimini karşılayan önemli bir gelir aracı, *kuşkusuz*, ulusal düzeyde elde edilen vergilerdir. Devlet örgütü adil bir vergi politikası gütmeli, gelir vergilendirilmeli, halkın vergi bilinci güçlendirilmeli ve yaygınlaştırılmalı ve vergi kaçırma eylemlerine karşı azami düzeyde çok şiddetli müeyyideler uygulanmalıdır. Vergilendirmede sosyal durumu dezavantajlı olan bireylerin yükü azaltılmalı ve/veya ortadan kaldırılmalıdır.

Bu bağlamda sosyal refahı ve huzur verecek, toplumsal ahengi bozmayacak vergi adaleti sağlanmalıdır. Öte yandan sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmanın sağlanmasını gerçekleştirmek amacı ile vergi harcamaları bir finansal kaldıraç olarak kullanılmalıdır. Özellikle sermaye birikiminin yetersiz olduğu gelişmekte olan stratejik sektörlerin gelişimi ve küresel rekabetçilik gücünün arttırılması için vergi harcamaları etkin bir politika aracı olarak kullanılmalıdır.

²² Ayrıntılı bilgi için lütfen bkz., Yüksel, A., ve Eraslan, İ.H., 2015. Kırsal Kalkınma: Genel Yaklaşım ve Havza Yönetimi Uygulamaları, SAGE Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara.

Türkiye’de 2020 itibariyle neredeyse %70-%30 olan dolaylı-dolaysız vergi oranlarını tersine çevirecek hamleler ve reform çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde, aynı zamanda, doğrudan vergiler yoluyla zengin ve fakir arasındaki gelir uçurumu azaltılmaya çalışılmalıdır.

Diğer bir faktör ise genellikle vergi ile birlikte üzerinde durulan sosyal transfer harcamalarıdır. Bu iki faktör gelir dağılımında adaleti sağlamak için birbirini tamamlayıcı olarak görülebilir; vergi gelirleri doğru bir şekilde sosyal harcamalara kanalize edildiğinde gelir adaletinin önündeki engelleri kaldırmaya yardımcı olabilir. Gelir dağılımı çalışmalarında oldukça sık tartışılan bir diğer faktör de finansal sistemdir. Ülkelerin sahip olduğu finansal sistem yapısı ve gelişmişlik düzeyi, bireylerin yatırım ve tasarruf yapma kararlarını etkileyebileceğinden gelir dağılımı üzerinde etkili olabilmektedir.

4.5.İşsizlik Sorunu Bertaraf Edilmeli ve Etkin İstihdam Politikaları Uygulanmalıdır

Bireylerin işsizlik durumu ve atıl vaziyette iş yapamama konusu yoksulluğun ve sefaletin müsebbibi, düzgün ve isabetli ve tam istihdam ise sosyal barışın ve huzurun en önemli sigortası olarak nitelendirilmektedir. Ancak Türkiye’de adil gelir dağılımında görülen sorunun temelinde yatan en önemli unsurlardan biri de işsizlik ve buna bağlı yoksulluktur.

Bu bağlamda istihdamı artırıcı alanların geliştirilmesine yönelik kaynak aktarımı gerçekleştirilmelidir. Çalışmak isteyen herkese istihdam olanakları yaratılarak, talepler karşılanmalıdır. Ayrıca, işsizlik sigortası daha faal bir düzeye yükseltilmeli, işsiz kalan Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlarına, talep etmeleri halinde, en az asgari ücretin yarısı kadar aylık ödeme yapılması için çalışmalar başlatılmalıdır.

4.6.Kadim Türk Medeniyeti Felsefesi Doğrultusunda Eğitim Politikası Yeniden Yapılandırılmalı ve Mesleki ve Teknik Eğitim (METE) Teşvik Edilmelidir

Adil gelir dağılımının en önemli sorunlarından birisini de yoksulluk oluşturmaktadır. Yoksulluğun oluşmasında en önemli etken ise eğitim eksikliği ile insani gelişmenin sağlanamamasıdır. Bu konuda yapılması gereken, tüm yurttaşlara 2 yaşından itibaren başlamak üzere 18 yaşına kadar uluslararası standartlarda genel ve mesleki eğitim imkânının sağlanması, mesleki ve teknik eğitime (METE) daha fazla ağırlık verilmesi ve iş dünyasında *ara eleman* diye tanımladığı (*aslında ana eleman*) işgücüne bakış açısının değiştirilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

Bu bağlamda eğitim sistemi sosyal devlet anlayışı çerçevesinde ve kadim Türk Medeniyeti felsefesi temelinde (*Ahilik Örgütü Üretim Modeli gibi*) yeniden yapılandırılmalı, eğitim ile birlikte herkesin mesleği olacak düzeyde programlar düzenlenerek meslek- istihdam uyumu sağlanmalıdır. Sektörlerin gereksinim duyduğu nitelikli ve deneyimli insan kaynakları devlet örgütü tarafından ihtimamla yerine getirilmelidir. Sosyal devlet örgütü anlayışı çerçevesinde Türk halkına verilecek tüm eğitim tamamen ücretsiz hale getirilmelidir.

Üniversite öğreniminin her aşaması, *neredeyse tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi, tamamen ücretli hale getirilmeli*, başarılı bireylere tam burslu destek sağlanarak (*mezuniyeti ve düzenli bir işe başlaması ve gelir üretmesi ile birlikte faizsiz olarak geri ödenmesi koşulu ile*) sosyal adaleti göz önüne alarak fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

Bilgi rahmet ve berekettir anlayışı çerçevesinde, ulusal rekabetçilik düzeyini artırıcı ve güçlü bir devlet ve bu bağlamda güçlü bir ekonomiye sahip olmanın garantisi sayılan bilgi üreten kurumlar tamamen revize edilmeli ve küresel düzeyde rekabetçi bilgi üreten güçlü-özerk-özgür kurumlar haline getirilmeli, yeni örgütler ihdas edilmeli. Bu bağlamda, ihtisaslaşmış ve bir misyon etrafında özelleştirilmiş enstitüler (*bilgi üreten örgütler*) çekirdek yeteneklerine bağlı olarak farklı coğrafyalarda-bölgelerde ve/veya şehirlerde kurulmalı, tüm kaynaklar (*fiziksel, finansal ve insansal*) bir **ulusal seferberlik bilinci** ile tahsis edilmelidir.

4.7.Sağlık ve Sosyal Güvenlik Politikaları Yeniden Yapılandırılmalıdır

Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde, sosyal güvenliğin kapsamı genişletilmeli ve **Onurlu Türk Yurttaşlığı** misyonu çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne mensup her bir bireye, doğumdan itibaren, tüm boyutları ile mükemmel bir garantiyi ifade eden *sosyal güvence* sağlanmalıdır.

Aynı şekilde doğumdan vefatına kadar tüm yurttaşlara *kamusal bakım hizmetleri* ile birlikte bütüncül sağlık hizmetleri (*önleyici- tedavi edici- rehabilite edici dahil*) tamamen devlet tarafından bedel ödmeden karşılanmalıdır. Bu bağlamda tedavi edici sağlık hizmetleri ile birlikte, koruyucu ve rehabilite edici sağlık hizmetleri de geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalı, halk bilinçlendirilmelidir. Bu kapsamda gerekli stratejik plan ve politika çalışmaları behemehal yürütülmelidir.

4.8.Türk Halkının Barınma Gereksinimleri Çözülmalıdır

Türkiye Cumhuriyeti Devleti yurttaşlarının en büyük sosyal sorunlardan birisi olan *barınma* endişesi tamamen çözümlenmeli ve insanların barınmaya yönelik sıkıntıları tamamen giderilmelidir. Bu bağlamda, tüm yurttaşları kapsayacak şekilde, gereksinimi olanlara, uluslararası standartlarda ve insan onura yakışacak düzeyde, insan doğasına ve doğaya uyumlu, konutlar (*yüksekliği en fazla 8 metreyi aşmayacak, doğal görünümü bozmayacak bir mimari anlayışta*) inşa edilerek ücretsiz; ve/veya geri ödeme bedeli uzun döneme yaygınlaştıracak bir şekilde yurttaşların gereksinimleri giderilmelidir.

Toprağa bağlı rant kesinlikle çözüme kavuşturulmalı ve rantın tamamı vergilendirilmeli, artı kârın tamamı devlet hazinesine gelir olarak kaydedilmelidir. Konutların yapımında, Türkiye'nin uhdesinde zaten hammadde olarak bol bir şekilde bulunan ve yüzyıllara kullanıldığında tükenmeyecek olan doğal inşaat malzemeleri kullanılmalıdır.

4.9.Ulusal Gıda Politikası İhdas Edilmeli ve Temel Beslenme Gereksinimleri Çözülmelidir

Türkiye'de temel besin maddelerine ulaşılmasının meşakkatli olması kuşkusuz ki yoksulluk konumunu da olumsuz yönde tetiklemekte, bu durumda toplum sosyal sorunlara (*birçok kargaşaya, suça, kayıt dışılığa ve daha birçok yapısal sorunlar*) maruz kalmaktadır. Bu bağlamda, yoksulluk sınırı altında kalan her bir Türkiye Cumhuriyeti Devleti yurttaşının, *talep etmesi halinde*, temel gıda maddeleri ücretsiz karşılanmalı, diğer gıda ürünlerine yönelik talepleri çok ucuz bir şekilde yurttaşlara tevdi edilmelidir. Bu bağlamda kapsamlı bir gıda güvenliği sistemi oluşturmak için çalışmalar başlatılmalıdır. Diğer gıda maddeleri de etkin bir tarım sektörü-gıda sektörü işbirliği sağlanarak ucuz ürünler ve işlenmiş gıdalar elde edilerek yurttaşların en temel ihtiyacı olan gıda gereksinimleri karşılanmalıdır.

4.10. Sivil Toplum Örgütleri Geliştirilmeli ve Kadim Türk Medeniyetinin Antika Bir Yadigârı Olan Ahilik Örgüt Modeli Yaygınlaştırılmalıdır

Devlet örgütü yapılanmalarından farklı olarak, kâr amacı gütmeyen ve tamamen gönüllülük esasına dayanan bu sivil toplum örgütleri, aynı zamanda devlet örgütünün tamamlayıcısı özelliği ile, işsizliğin bertaraf edilmesi, istihdamın artırılması, katma değeri yüksek yeni istihdam alanlarının yaratılması, yoksullukla mücadele ve adil gelir dağılımının gerçekleştirilmesi yönünde önemli görevleri ifa edebilmektedir. Nitekim önemli bir güç olan ve topluma-çevreye hizmet bilinciyle hareket eden sivil toplum örgütleri, *kadim Türk geleneği birikiminin bir yansıması olarak*, servetin belirli ellerde toplanmasıyla oluşan gelir adaletsizliğini çeşitli enstrümanlar ile bertaraf ederek sosyal adaletin tesis edilmesinde önemli roller üstlenmektedir.

Bu bağlamda, binlerce yıllık kadim Türk milletinin en önemli dayanışma ve yardımlaşma örgütleri olarak öne çıkan vakıf ve dernek faaliyetleri yaygınlaştırılmalı ve geliştirilmelidir. Bu çerçevede faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin *kurumsal kapasiteleri* güçlendirilmeli, yönetim kabiliyetleri pekiştirilmeli ve devlet örgütü ile olan işbirlikleri azami düzeye çıkarılmalıdır.

Kökenleri Selçuklu Türk Devleti'ne dayanan ve neredeyse bin yıllık mazisi olan ve temel ilkelerini güzel ahlâk, erdem, konukseverlik, birlik, beraberlik, dayanışma, muhtaca yardım, sosyal yardımlaşma gibi hasletler üzerine bina eden geleneksel Ahilik tipi örgütlenme yapısı, bir *endüstriyel üretim modeli*²³ olduğu kadar, aynı zamanda sosyal yönü de olan ve bu bağlamda da mükemmelliği başarabilmiş bir sivil toplum örgütüdür. Tarihsel süreç içerisinde Ahilik tipi örgütlenme yapısı sosyo-ekonomik alanlarda, toplumsal barışın ve huzurun sağlanmasının gerçekleştirilmesinde önemli bir yapıtaşı olmuştur.

İnsanı merkeze alan Ahilik tipi örgütlenme oluşumlarında gerçekleştirilen, mesleki eğitim, bireysel özel eğitim, istihdam, özgün üretim yönetimi, etkin denetim ve standardizasyon, mesleki ve bireysel yardım sandıkları ve sosyal güvenlik uygulamaları gibi faaliyetleri ile toplumun her zaman ihtiyaç duyduğu sosyal barışa, sosyal refaha, gelir adaletinin sağlanmasına ve toplumun birlik ve beraberliğine önemli katkıda bulunmuştur. Bu bağlamda özgün Ahilik tipi sosyo-ekonomik örgütlenme yapısı; üretici, tüketici, işgücü, sermaye ve devlet örgütü arasında da bir denge ve köprü vazifesi de görmüştür.

Binaenaleyh, ekonomiye yönelik bir dayanışma örgütü olarak kurulmuş olsa da temel zihniyetine *iyi insanı* yerleştiren, bu doğrultuda ahlâki ilkeleri mensuplarına kazandırmaya çalışan Ahilik tipi özgün örgütlenme yapısının ve kültürünün günümüze uyarlanmasının yapılarak yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

5. Sonuç

Günümüzde küresel düzlemde devletler arasında ve ülke içinde sosyal adaletin bozulması, *örneğin neredeyse tüm ülkelerde insanlar ve toplumların gelir dağılımlarında büyük dengesizliklerin yaşanması*, doğrudan doğruya küresel düzeyde sosyal barışa ve huzura ve

²³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için lütfen bkz., Eraslan, İ.H., Dönmez, C., ve Yüksel, A., 2015. Kümelenme Yaklaşımının Kavramsal Tanımı: Sistem ve Sistemlerin İşleyişi Açısından Bir Değerlendirme, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 9.

insanların mutluluğuna olumsuz yönde tesir etmektedir. Öncelikle bu durumun en birinci müsebbibi tek kelime ile *emperyalizmdir*.

Özü *sömürü* ve *dayatmacı* yaklaşım üzerine kurulan bu sistem, aynı zamanda, yüzyıllar içinde ele geçirdiği bilim ve bilgiyi de bir tahakküm aracı olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda emperyalizm, diğer yandan, kapitalizm vasıtası ile toplumlar arasında adil gelir dağılımı dengesini de tahrip etmekte, hemen her ülkede zengini daha da zengin, fakiri daha da fakir yaparak insanları yoksulluk ve sefalet ortamına sürüklemektedir.

İşte bu noktada, gerek emperyalizmin, gerekse kapitalist sistemin dayatması sonucu ortaya çıkan olumsuz durumu bertaraf etmek için müracaat edilen devlet örgütü yönetimleri arayışlarının neticesi olan *sosyal devlet anlayışı*, sosyal barış, huzur ve toplumsal ahlâk ve adaletin sigortası olarak görülmektedir. Sosyal devlet örgütü anlayışı, uygulamada insanların büyük bir çoğunu mutlu edebilecek politikaları ve buna bağlı araçsallığı geliştirmek ve toplumların hizmetine sunmak için gayret etmektedir²⁴.

Sosyal devlet anlayışı, *aynı zamanda*, mevcut zenginliğin ve fırsatların adil bir şekilde dağıtılmasını da yöneterek yurttaşları arasında **gelir adaletini** de sağlamak zorundadır. Nitekim adil bir gelir dağılımının olmadığı toplumlarda, sosyal sıkıntılar, huzursuzluklar, hatta sosyal patlamalar bile meydana gelmektedir.

Bununla birlikte, yukarıda da işaret edildiği üzere Türkiye’de gelir dağılımı çok dengesiz bir durum arz etmektedir. Nitekim 2020 yılı verilerine göre, en zengin %20’lik kesimin toplam gelirden aldığı pay ile, en yoksul %20’lik kesimin aldığı pay arasında neredeyse 8 kat fark oluşmuştur.

Öte yandan Türkiye halen *orta gelir tuzağı* adı verilen gelir diliminden hala çıkamamıştır. Bu bağlamda kişi başına GSYH 2020 itibarıyla *8.599 ABD doları* olarak hesaplanmıştır. Gerçi Türkiye alınan sosyo-ekonomik tedbirler ve istikrarlı uygulamalar neticesinde son 20 yılda, düşük gelir grubunda yer alan ülkeler sınıfından, orta gelir grubuna yükselmiştir. Bununla birlikte Türkiye’nin orta gelir tuzağı adı verilen gelir dilimindeki konumu yaklaşık 10 yıldan bu yana devam etmektedir.

Gini katsayısı adil gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinden biri olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda yapılan değerlendirmelerde ve analizlerde, Gini katsayısı ile yapılan hesaplamalar sonucuna göre Türkiye bu konuda, OECD ve Avrupa Birliği’ne bağlı üye ülkeler arasında gelir eşitsizliğinin en fazla olduğu devletlerin başında gelmektedir.

Öte yandan gelir dağılımındaki adaletsizlik sadece Türkiye’ye has bir durum değildir. Nitekim, dünya genelinde binde 1’lik bir kesim servetin %55’ine yakını elinde tutarken, nüfusun çok büyük bir kısmı ise %45’lik bir dilime paylaşmaya çalışmaktadır, hatta bu durum piramidin en altında yer alan düşük gelir grubunda daha yaygın ve açık bir şekilde

²⁴ Sosyal devlet örgütü anlayışı, yurttaşlarının sosyo-ekonomik eşitsizliklerini bertaraf etmek ve sosyal adaleti gerçekleştirmek amacıyla, geleneksel liberal demokrasinin siyasal temellerini değiştirmeksizin, devlet örgütünün piyasaya müdahalesi ve adil gelir dağılımını sağlamak suretiyle sosyal, ekonomik, çevresel ve kentsel kalkınmayı gerçekleştiren, piyasa ekonomisinin başarısızlıklarını ve yetersizliklerini asgari düzeye indirgeyen ya da ortadan kaldırmaya çalışan, aynı zamanda, yurttaşlarına sürdürülebilir onurlu bir yaşam ve refah düzeyi standardı sunan ve bireyin mutluluğunu sağlayan ulusalcı, devrimci ve erdemli bir devlet örgütü yaklaşımı olarak tanımlanabilir.

görülmektedir. Küresel adaletsizliğin bu kadar had safhada olması ve servetin bu kadar adaletsiz bir şekilde paylaşımı beraberinde işsizlik, yoksulluk, açlık, çatışmalar ve benzeri başka sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Sonuç itibarıyla Türkiye'nin, Mustafa Kemal Atatürk'ün Halkçılık ve Devletçilik ilkesini yeniden ve daha işlevsel hale getirerek, her bir yurttaşının sosyo-ekonomik haklarını önceliklendiren ve değer veren sosyal devlet anlayışını ve buna bağlı devlet örgütü yapılanmasını (*fiziksel, yönetsel ve yasal yapılanma*) demokrasi, zenginlik ve kapitalizmin uyumunu dengede tutmaya çalışıp behemehal geliştirerek, bu meyanda adil gelir dağılımını, fırsat eşitliğini ve yüksek yaşam kalitesi standartlarını, *hak temelli bir düzlemde*, bireysel ve toplumsal düzeyde gerçekleştirmesi ve güvence altına alması, aynı zamanda klientalizm ekseninden sterilize ederek Türk insanının refahı ve mutluluğunu sağlaması elzemdir.

Kaynakça

- Acar, İ. (2015). Türkiye'de Gelir Dağılımı, Emek Ve Toplum. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum*, 4(8), 42-57 <https://dergipark.org.tr/en/pub/hakisderg/issue/7582/99530>
- Akça, S. (2019). Gelir Dağılımında Adaletin Sağlanmasında Vergi Politikaları: Türkiye Ve Bazı OECD Ülkeleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Teorisi Bilim Dalı, İstanbul.
- Akın, F. (2015). Gelir Dağılımı ve Gelir Dağılımı Müdahale Gereği. *İş ve Hayat*, 1(1), 11-18. <https://dergipark.org.tr/en/pub/isvehayat/issue/29030/310432>
- Aydın, K. (2012). Türkiye'de Kişisel Gelir Dağılımının Sosyo Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri. *Çalışma ve Toplum*, 1, 148-167. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TVRJME1ETXdNQTO9>
- Aydın, M.S., Kaya, H., Sezer, O. (2017). Transfer Harcamalarının Gelir Dağılımında Adaleti Sağlamadaki Rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies- International Journal of Social Science*, 61, 475-476. https://jasstudies.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=28464
- Bükey, A., Çetin, B.I. (2017). Türkiye'de Gelir Dağılımına Etki Eden Faktörlerin En Küçük Kareler Yöntemi ile Analizi. *Maliye Dergisi Araştırmaları*, 3(1), 104. <http://maliearastirmalari.org/index.php/MAD/article/view/66>
- Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye'de Gelir Eşitsizliği Ve Yoksulluk, Sosyal Siyaset Konferansları, 59. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/888/10108>
- Dayar, H., Akıncı, A. (2020). Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Kişisel Gelir Dağılımına Etkisi. *Maliye*, Temmuz-Aralık, 179, 173. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/01/09-179_47-Kamu-Sosyal-Transfer-Harcamalarinin.pdf
- Durna, C. (2011). Gelir Dağılımı Adaletsizliğinin İnsan Haklarına Etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı İnsan Hakları Programı, İstanbul.
- Eraslan, İ.H., Dönmez, C., Yüksel, A. (2015). Kümelenme Yaklaşımının Kavramsal Tanımı:

- Sistem ve Sistemlerin İşleyişi Açısından Bir Değerlendirme, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 5(9). <http://busbed.bingol.edu.tr/en/pub/issue/29507/403071>
- Eraslan, İ.H. (2020). Kümelenme Temelli Ekonomik Kalkınma Stratejileri ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi, *Van İİBF Dergisi*, 4(9). <https://dergipark.org.tr/en/pub/vanyyuiibfd/issue/60214/876235>
- Erçakar, M.E., Güvenoğlu, H. (2018). Türkiye’de Gelir Dağılımı Ve Sosyal Koruma Harcamalarına Bir Bakış, *Sosyal Bilimler Metinleri*, Sayı 1, 39-50. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sbm/issue/36882/392211>
- Eren, M. (2012). Gelir Dağılımı Bozukluğu Ve Vergi Gelirlerine Etkisi, *Vergi Raporu*, 152, 46-67. https://vergiraporu.com.tr/upImage/org/2012-152-Gelir_Dagilimi_Bozuklugu_Ve_Vergi_Gelirlerine_Etkisi-Metin_Eren%20.pdf
- Ersezer, D. (2006). Gelir Dağılımı Politikası ve Araçları, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler*, 16(1), 255. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TIRreE1URXg/gelir-dagilimi-politikasi-ve-araclari>
- Gençler, A. (2017). *Gelir Dağılımının Kavramsal Çerçevesi*, Mustafa Çağlar Özdemir ve Emel İslamoğlu (Ed.), *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk* (19-21). Ankara: Seçkin.
- Hacıtahiroğlu, K., Aydoğan, E. (2016). Gelir Dağılımının Asgari Ücretler Ve Çalışma Saatleri Açısından Değerlendirilmesi. *Akademik Yaklaşımlar*, 7(1), 148-164. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ayd/issue/27225/286560>
- Hazman, G.G. (2011). Türkiye’de Gelir Dağılımında Adalet Ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Arasındaki Nedensellik İlişkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 16(1), 213. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/20825/222971>
- Kala, A. (2003). Osmanlı Esnafı ve Sanayisi Üzerine Yapılan Çalışmalarla İlgili Genel Bir Değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür*, 1(1), 254. <https://dergipark.org.tr/en/pub/talid/issue/43380/528506>
- Kala, A. (2012). *Debbağlıktan Dericiliğe: İstanbul Merkezli Deri Sektörünün Doğuşu Ve Gelişimi*, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kara, E.L. (2019). Türkiye’ De Gelir Dağılımında Adalet Açısından Vergi Uygulamaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karataş, M. (2019). Gelir Dağılımının Teorik Yapısı ve Bozulma Yolları, *HAK-IŞ Uluslararası Emek ve Toplum*, 8(21), 52-54. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/793833>
- Öz, S. (2019). Gelir Dağılımında Gini Katsayısı Ve P80/P20 Oranı Arasındaki İlişkiler: 2000-2016 Dönemi Türkiye Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler*, 18(35). <http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/handle/11467/2698>,
- Özdemir, İ.M. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet Ve Sosyal Hizmetler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı, Konya.

- Özdemir, İ.M. (2008). Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı, Konya.
- Özgüler, V.C. (2017). Gelirin Yeniden Dağılımı, Mustafa Çağlar Özdemir ve Emel İslamoğlu (Ed.), Gelir Dağılımı ve Yoksulluk (s. 61), Ankara: Seçkin.
- Purssell, E., McCrae, N. (2020). How to Perform a Systematic Literature Review: A Guide for Healthcare Researchers, *Practitioners and Students*, Springer.
- Sevinçhan, E. (2014). Sosyal Devlet İlkesini Gerçekleştirmeye Yönelik Vergi Araçları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Mali Hukuk) Anabilim Dalı, Ankara.
- Sürücü, Z. (2007). Türkiye’de Gelir Dağılımı Bozukluğunu Önlemeye Yönelik Kamu Politikaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, İzmir.
- Şanlıoğlu, Ö. (2016). Sosyal Refah Devletinin Krizi Ve Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 6(2), 161. <https://dergipark.org.tr/en/pub/nevsosbilen/issue/24556/260066>
- Şenkal, A., Bülbül, Y. (2007). Kalkınma İktisadı Ve Sosyal Yapılar: Piyasa Ve Sosyal Yapıların Çözünürlüğü, *Çalışma ve Toplum*, 4, 93. <https://www.calismatoplum.org/makale/kalkinma-iktisadi-ve-sosyal-yapilar-piyasa-ve-sosyal-yapilarin-cozunurlugu>
- Şerbetçi, G. (2014). Türkiye’de Uygulanan Finansal Politikaların Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 4(1), 114. <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/pub/issue/10268/125948>
- Teyyare, E., Sayaner, K. (2018). Türkiye’de Gelir Eşitsizliğinin Maliye Politikası Araçları ve Kurumsal Faktörler Açısından Analizi ve Çözüm Önerileri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 8:16, 331. <http://busbed.bingol.edu.tr/tr/download/article-file/557612>
- Topuz, S.G., Sekmen, T. (2020). Türkiye’de Hane Halkı Gelir Eşitsizliğine Etki Eden Faktörlerin Lorenz ve Yoğunlaşma Eğrileri İle Analiz Edilmesi ve Bölgeler Arası Karşılaştırma. *Current Research in Social Sciences*, 6:2, 104. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1118042>
- Uysal, Y. (2007). Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Bağlamında Gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 9:2, 248-251. <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/5482>
- Uzunyılmaz, Ç. (2019). Vergi Ve Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Bilim Dalı, Bursa.
- Üzümcü A., Korkat, M. (2014). Türkiye’de Gelir Dağılımı Adaletsizliği Ve Yoksullukla Mücadelede, Sosyal Yardımların Gelişimi (2003-2012), *KAU İİBF*, 5(8), 137.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/180216>

- Yanık, C., Kara, M. (2014). Küreselleşmenin Sosyal Devlet Anlayışındaki Dönüşüme Etkisi: Genel Bir Değerlendirme. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum* , 3(6), 10-24.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/hakisderg/issue/7580/99508>
- Yıldırım, N.E. (2017). Gelir Eşitsizliği Problemi ve Türkiye'nin Bazı Ülke Grupları İle Karşılaştırılması. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(1), 213-224.
<http://jocress.com/DergiTamDetay.aspx?ID=254&Detay=Ozet>
- Yüce, M. (2002). Türkiye'de Gelir Dağılımı Bozukluğunun İzlenen Kamu Gelir ve Harcama Politikaları ile Bağlantısı, *Bilig*, 23, 33-34.
<http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1258-published.pdf>
- Yücel, D. (2011). Gelir Dağılımı Teorileri Ve Politikaları: Türkiye'de Gelir Dağılımı-Yoksulluk Sorunu. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yüksel, A., Eraslan, İ.H. (2015). Kırsal Kalkınma: Genel Yaklaşım ve Havza Yönetimi Uygulamaları, SAGE: Ankara.